LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 40 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, SPALIO [OCTOBER] 3, 1980 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 69-IEJI METAI

KRISLAI

"Laisvės" vajus
1981 metais "Laisvės"
70 m. jubiliejus
Džiugi žinia
Pasaulinio karo pavojus
Kriminalizmas mūsų šalyje didėja

IEVA MIZARIENĖ

Jau įžengėme į antrąjį "Laisvės" vajaus mėnesį. Šioje laidoje matysite ataskaitą už pirmąją rugsėjo mėnesio pusę. Atrodo, kad vajų pradedame labai lėtai . . .

Širdingai prašome visų vajininkų, rėmėjų ir skaitytojų kreipti daugiau dėmesio į "Laisvės" palaikymą. Juk dabartinėse infliacijos dienose sukelti $20,000 labai būtina. Ir toji suma neilgai beišlaikys mūsų laikraščio finansavimą! Turime ieškoti galimybių laikraščiui finansuoti per visus metus, o ne tik per vajų.

□

Kalbant apie "Laisvės" vajų, kuris baigsis lapkričio 30 d., nepamirškime, kad laikas jau dabar ruoštis mūsų laikraščio 70 metų jubiliejui, kuris įvyks ateinančiais 1981 metais.

Prašome skaitytojų, kurie prisimena "Laisvės" pradžią, kurie skaito laikraštį nuo pat jo pirmojo numerio, stengtis aprašyti savo prisiminimus. Lai per visus ateinančius metus mūsų laikraštyje telpa raštai, prisiminimai.

Ar nebūtų gerai kiekvienam mūsų laikraštį pasveikinti su $70—po $1 už kiekvienus laikraščio gyvavimo metus? Štai draugė Ona Visotskienė iš Kensington, Conn. atvyko į mūsų metinį koncertą ir banketą, ir ta proga paliko Jubiliejaus pradžiai $500—prisiminimui savo mielo draugo Vinco. Dėkojame draugei Visotskienei.

□

Džiugu pranešti, kad mūsų redaktorius Antanas Bimba kiekvieną dieną stiprėja. Jis prie redakcinio darbo vis daugiau ir daugiau prisideda. Tikėkime, kad neužilgo kiekvienas galėsime grįžti prie savo kasdieninių pareigų.

Šia proga norisi padėkoti draugams ir draugėms, kurie tiek daug padėjo mums laikraštį išleidžiant.

□

Dviejų turtingųjų partijų kandidatai į prezidentus kaltina vienas kitą už bandymą įtraukti JAV į karą. Abu sakosi, kad jie už taiką, bet abiejų elgimasis kaip tik parodo, kad jie už kovą prieš socializmą ir, be jokių abejonių, mūsų šalį įtrauks į karą, jeigu tik to reikalaus kapitalizmo palaikymas.

Tarybų Sąjungos spauda teigia, kad šis Irako-Irano karas tarnauja tik imperializmui. Mūsų obalsis ir reikalavimas turi būti, kad Washingtonas "nesikištų"—kitais žodžiais "hands off".

□

Amerikiečiai esame susirūpinę mūsų šalyje kriminalysčių didėjimu. Federalis Biuras praneša, kad per 1979 metus kriminalystės padidėjo 9.1 procentais. Nuosavybių kriminalizmas pakilo iki 8.9 procentų, prievartavimo kriminalystės pakilo 11 procentų. Vienas iš kiekvienų 145 registruotų automobilių bei motociklių per 1979 metus buvo pavogtas!

2,000 delegatų taikos konferencijoje

Sofia. — Daugiau kaip du tūkstančiai atstovų iš 130 kraštų, atstovaujantys du šimtus įvairių politinių partijų, pradėjo taikos konferenciją.

Juos rugsėjo 23 d. pasveikino Tarybų Sąjungos prezidentas Leonidas Brežnevas, kurio laišką perskaitė TSRS Komunistų partijos polibiuro narys P. N. Ponomarevas.

Atkreipęs dėmesį į pavojingą nūdienę tarptautinę padėtį, Brežnevas pabrėžė, kad nėra kito kelio, vedančio į taiką pasaulyje, kaip derybos, paremtos lygybe ir lygiu partnerių saugumo užtikrinimu. Jis sveikino delegatus ir linkėjo jiems sėkmės jų užsibrėžtame kelyje, siekiant taikos pasaulyje.

Konferencijoje kalbėjo daug žymių atstovų, pasisakydami už taikos pasaulyje reikalingumą. Palestinos Laisvės kovotojų vadui Yassir Arafatui buvo įteiktas Ho Chi Minh medalis, o Salvadoro Allendes medalis įteiktas Nabluth miestelio Vakariniame krante merui Bassam Shakkarui ir kitam nuo žydų teroristų nukentėjusiam, Karim Khalaf. Fredericko Joliot Curie taikos medalis įteiktas Namibijos laisvės kovotojų vadui Sam Nujomai.

Konferencija užbaigta rezoliucija, kuri nurodo branduolinio karo pavojus ir kviečia pasaulį vieningai dirbti taikos išlaikymui.

New York. — Miesto policija jėga pašalino nedidelę asmenų grupę, kurie, protestuodami prieš Sydenham ligoninės uždarymą, buvo ją užėmę.

San Francisco. — Vario kasyklų darbininkai, viso 30 tūkstančių, dar vis tebestreikuoja, jau trečias mėnuo. Čia susirinko savo konvencijos devynios vario kasyklų kompanijos, laikinai nutraukusios derybas su unijomis.

New York. — Penkių advokatų delegacija, sugrįžusi iš El Salvadoro, spaudos konferencijoje pareiškė, kad toje Centrinės Amerikos valstybėje vykstąs tikras civilinis karas. Esą, nenuostabu, kad susidaranti ginkluota opozicija, nes žmonės nori gintis nuo karinių pajėgų, kurios esančios atsakingos už visus neramumus.

ANT BALOTO NEW YORKO VALSTIJOJE

New York. — Jau paaiškėjo, kad prezidentiniuose JAV rinkimuose komunistų partijos kandidatai—Gus Hall ir Angela Davis—padėti ant baloto New Yorko valstijoje. Ant baloto yra ir tos partijos kandidatas į JAV senatorius Bill Scott.

Priešrinkiminis mitingas New Yorke įvyksta spalio 19 d. Nat Holman Auditorium, 138 St. ir Convent Ave. Jame kalbės visi trys kandidatai. Pradžia 2:30 val. Panašūs susirinkimai įvyksta ir kituose miestuose.

Įkalins be teismo

Indira Gandhi

New Delhi. — Indijos ministrė pirmininkė Indira Gandhi, kuri jau žinoma griežtais įstatymais savo ankstesnio valdymo metu 1975-77 m., dabar vėl atgaivino vieną, leidžiantį suimti ir be teismo įkalinti pilietį vieneriems metams.

Tą administracinį potvarkį paskelbė Indijos prezidentas Sanjiva Reddy, bet jį turės dar patvirtinti parlamentas lapkričio mėn. Aiškinama, jog tokio potvarkio prireikė norint sustabdyti neramumus tarp hindusų ir muzulmonų bei užkirsti kelią asmenims, kėsinantiems prieš krašto saugumą.

Panašiais potvarkiais besivadovaudama, Indira Gandhi į kalėjimus 1970 m. buvo sukišusi apie 150 tūkstančių savo tautiečių, vadinamų politinių priešų, ko pasekoje eventualiai ji 1977 m. pralaimėjo rinkimus, bet šiemet sausio mėn. rinkimuose jos partija vėl laimėjo. Opozicinės partijos jau paskelbė, kad jie kovos prieš tą žiaurų potvarkį.

Prez. Carterio rinkiminis "pažadas"

New York. — Tęsdamas savo rinkiminę kampaniją, prez. Carteris, kalbėdamas čia siuvyklų darbininkams, pažadėjo, kad jis išvesiąs Ameriką iš Jungtinių Tautų, jeigu arabai reikalausią išmesti Izraelį iš tos tarptautinės organizacijos.

Šią diplomatinę "bombą" prez. Carteris paleido rinkdamas sau taip reikalingus jo perrinkimui New Yorko žydų balsus.

Prieš porą savaičių Maroke įvykusioje konferencijoje 30 muzulmoniškų kraštų priėmė rezoliuciją, kviečiančią užblokuoti Izraelį JT Gen. Asamblėjoje, kai ateis kredencialų klausimas. Jei Asamblėja Izraelio kredencialų nepripažins, tai jis neturės teisės balsuoti Asamblėjoje, nors Saugumo Taryboje ir galės dalyvauti. Panašiai jau yra praeityje buvę su Pietų Afrika, kada jos kredencialai buvo atmesti dėl jos praktikuojamos aparteido politikos.

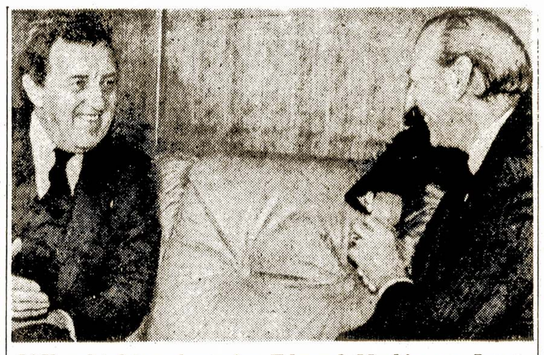

JAV valstybės sekretorius Edmund Muskie, su Jungt. Tautų gen. sekretoriumi Kurtu Waldheimu, prieš kalbėdamas Gen. Asamblėjoje, kur jis pareiškė, kad JAV nesikišiančios į Irano vidaus reikalus.

NAUJIENOS IŠ LIETUVOS

[TELEGRAMA]

DIDŽIULĖ DARBO PERGALĖ

Pastatyta ir pradėjo veikti Mažeikių naftos perdirbimo gamykla. Įmonės statytojus, montuotojus, mašinų gamintojus, visus statybos dalyvius, įvykdžiusius užduotį, kurią numatė TSKP dvidešimt penktasis suvažiavimas, pasveikino TSKP Centro Komiteto generalinis sekretorius, TSRS Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo pirmininkas Leonidas Brežnevas.

Pažymint šią iškilmingą progą, gamykloje įvyko mitingas, kuriame dalyvavo Lietuvos Komunistų Partijos ir respublikos vyriausybės vadovai.

Mažeikių naftos perdirbimo gamykla, kurią stato visa Tarybų šalis, yra unikali savo dydžiu, techniniu aprūpinimu ir gamybiniais pajėgumais. Tai pirmoji Tarybų Lietuvoje stambi visiškai automatizuota gamykla. Jos gaminami naftos produktai nepaprastai reikalingi respublikos liaudies ūkiui.

AUGA IR PLEČIASI NAFTOS PERDIRBIMO MILŽINAS

Kartu su juo daugiaaukščiais namais puošiasi Mažeikiai—Tarybų Lietuvos naftininkų miestas. Kartu su pramoniniais objektais pastatyta daugiau kaip 120 tūkstančių kvadratinių metrų gyvenamojo ploto, vidurinė mokykla, profesinė technikos mokykla, ligoninė ir daug kitų pastatų, skirtų gamybininkų darbo ir buities sąlygoms gerinti. Ypač rūpinamasi apsaugoti aplinką nuo užteršimo.

V. Petkevičienė

SUGRIUVO VYRIAUSYBĖ

Roma. — Penkių mėnesių koalicinė premjero Francesco Cossiga vyriausybė atsistatydino, negavusi pasitikėjimo, balsuojant už krašto ekonominę programą. Demokratų, socialistų ir respublikonų partijų koaliciją nuvertė stiprus darbininkų ir komunistų partijos pasipriešinimas vos vieno balso dauguma.

Komunistų partija, antra didžiausioji Italijos partija po krikščionių demokratų partijos, kietai kovojo prieš vyriausybės numatytus mokesčius ant kai kurių prekių ir dideles subsidijas pramonės įmonėms. Remiami kitų partijų, komunistai siūlė visą eilę papildymų.

Vyriausybės atsistatydinimas įvyko kaip tik tuo metu, kai automobilių fabriko Fiat darbininkų unija pradėjo kelti neramumus dėl ketinamų atleisti 14 tūkstančių darbininkų, sumažėjus automobilių pardavimui. Tačiau Fiat vadovybė paskutiniu momentu pranešė, kad atleidimus sulaikys dar trejetui mėnesių. Komunistų partijos lyderis Enrico Berlinguer buvo pažadėjęs savo partijos moralinę ir materialinę paramą darbininkams, jei jie nutartų Fiat fabrikus užimti.

Šeštasis katalikų bažnyčios sinodas

Roma. — Daugiau kaip 200 kardinolų ir vyskupų, jų tarpe ir penki JAV kardinolai, dalyvauja Vatikane prasidėjusiame bažnyčios vadų susirinkime. Visą mėnesį jie tenai svarstys krikščioniškos šeimos vaidmenį nūdieniame moderniame pasaulyje.

Jie parengs dokumentą, kuris vėliau, popiežiui jį aprobavus, taps katalikų gyvenimo ateities gairėmis. Vatikanas yra parengęs diskusijoms pranešimą, bet jį jau sukritikavo Afrikos atstovai. Jie sako, kad jis neatitinka gyvenimo tikrovės, nes pagrindinį dėmesį kreipia į monogamišką šeimą, kas yra labiau būdinga Europai.

Tuo tarpu prancūzai, belgai ir Anglijos katalikai sako, kad reikia iš naujo perdiskutuoti ir Vatikano nusistatymą dėl abortų, sekso, priemonių prieš pastojimą naudojimo ir kt. O JAV ir Kanados atstovai ketina kelti mintį, kad Vatikanas sušvelnintų savo nuostatus, draudžiančius divorsuotiems ir pakartotinai vedusiems katalikams priimti bažnytinius sakramentus.

Remkite Laikraštį "LAISVĘ"

Pakvietė abi šalis nutraukti karo veiksmus

Jungtinės Tautos. — Pereitos savaitės pradžioje Saugumo Tarybos pirmininkas, Tunizijos atstovas Taieb Slim visų narių vardu kreipėsi į Irako ir Irano vyriausybes, kviesdamas tuojau pat nutraukti karo veiksmus ir pradėti pasitarimus taikingai išspręsti ginčą.

Pirmoji į tą kvietimą atsiliepė Irako vyriausybė, kuri, kaip pranešimai iš fronto rodo, jau gerokai užėmusi Irano teritorijos. Irakas stato du reikalavimus. Pirmiausia, nori pilnai kontroliuoti Shatt al-Arab vandens kelią, kuris pagal 1975 m. sutartį su Iranu buvo paliktas bendroje kontrolėje. Antra, nori, kad Iranas nustotų kištis į Irako ir kitų kaimynų vidaus reikalus. Čia suprantama, kad Irakas turi mintyje Khomeini pakartotinus raginimus, kad šiitai muzulmonai sukiltų prieš sunni muzulmonus, kurie didžiumoje valdo arabų kraštus.

Pakistano prezidentas gen. Zia ul-Haq, taikinti Iraną su Iraku.

Tuo tarpu Iranas dar nebenori taikytis. Bendra arabų kraštų nuotaika yra palanki Irakui. Iranui prikišama, kad jis bendrai nepaiso Jungtinių Tautų nutarimų, kaip, pavyzdžiui, nekreipė dėmesio į Saugumo Tarybos kvietimus paleisti JAV diplomatus. Muzulmonų kraštų ūpą numušė ir tas faktas, jog nieko neišėjo iš Pakistano prezidento gen. Zia ul-Haq "geros valios" misijos tarpininkauti, kad abi kariaujančios šalys sustabdytų karo veiksmus ir pradėtų taikytis.

JAV valstybės sekretorius Edmund Muskie, po susitikimo su Tarybų Sąjungos užsienių reikalų ministru Gromyka pareiškė, kad "abi šalys esančios neutralios". Bet spauda praneša, kad JAV kartu Anglija, Prancūzija ir kitomis Vakarų Europos vadinamomis bendrosios rinkos šalimis, planuoja suorganizuoti laivyną, kuris būtų pasiųstas į Persijos įlanką, jei tenai būtų užblokuoti Vakarams naftą vežantys tankeriai.

Karas dar tebeeina Artimuosiuose Rytuose. Du Irako kariai prie Irano tvirtovės su Khomeini portretu.

ANULIAVO 1980 CENZO DUOMENIS

Detroit. — Federalinis teisėjas Horace W. Gilmore padarė istorinį sprendimą—jis paskelbė negaliojančiais visus šiemet vykusio gyventojų surašymo duomenis. Pagrindas tas, kad, anot teisėjo, surašymo metu buvo praleista daug gyventojų, kurie yra juodi ar ispanų kilmės. Jis patvarkė, kad JAV Cenzo Biuras 30-ies dienų laikotarpyje pateiktų papildomus duomenis.

Toks teisėjo sprendimas, jeigu jis nepateks į aukštesnes instancijas, gali duoti gerą precedentą ir kitiems miestams, jų tarpe, New Yorkui, Chicagai, Philadelphijai, Bostonui ir dar kokiam dešimčiui didesnių ar mažesnių miestų, kurie skundžiasi, kad jų gyventojai nebuvo pilnai surašyti.

Du dalykai yra svarbūs šiuo atveju. Nuo gyventojų skaičiaus pareina atstovų skaičius Kongrese ir miestams proporcingai skiriamos federalinės lėšos.

Cenzo Biuro vadovybė pripažino, kad praleidimų galėjo būti, bet, sako, papildomiems duomenims pagrindinėse 30-yje metropolijų surinkti reikėtų bent poros metų.

Kinai ruošiasi teisti

Peking. — Mao Tse-tungo našlė ir trys kiti partijos vadai, visi populiariai vadinami "Gang of Four", netrukus bus teisiami už planavimą nužudyti Mao Tse-tungą ir paveržti valdžią. Minimi dar ir kiti šeši asmens, jų tarpe ir kariuomenės vadai, savo metu padėję buvusiam gynybos ministrui Lin Piao ruošti atentatą prieš Mao. Politiniai stebėtojai tvirtina, kad jiems gresia kalėjimo bausmė iki 20 metų.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editorial Assistant & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months...$6.50
Canada, Lat. Amer., per year .$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months .$8.00
Foreign countries, per year ...$15.00	Foreign countries, 6 months...$8.00

Pavojinga, nusikalstama beprotybė

Príeš ketvirtį amžiaus grupė įvairių šalių mokslininkų su A. Einšteinu ir B. Raselu priešaky paskelbė manifestą, kuriame įspėjo, jog žmonės dar ne visiškai suvokia, kas yra branduolinis karas ir kokie baisūs gali būti jo padariniai. Mokslininkai perspėjo: arba mes sutiksime, kad žmonių giminė nutrauktų savo egzistavimą, arba žmonija ras jėgų išvengti karo.

Žmonija jokiu būdu negalėjo susitaikyti su šia dilema. Todėl pasaulio taikos ir pažangos jėgos energingai stojo į kovą prieš branduolinę beprotybę. Kova prieš branduolinio karo pavojų tapo centrine tema tarptautiniuose santykiuose.

Šiandien ji dar aktualesnė, nes, mokslininkų apskaičiavimais, pasaulyje kiekvienam gyventojui—dideliam ir mažam—jau sukaupta po penkias tonas sprogstamosios medžiagos. Didžiąją jos dalį sudaro raketinis branduolinis ginklas.

Kurgi toliau gali eiti žmonija? Juk protingos alternatyvos įtempimo mažinimui nėra. Tai daug kartų patvirtino Rytai ir Vakarai, patvirtino valstybių vadovai, tarp jų ir JAV prezidentai. TSRS ir JAV aukščiausio lygio derybų metu būdavo pabrėžiama, kad branduolinis konfliktas, jeigu jis kiltų, pražudytų civilizaciją Žemėje. Todel žmonijai tėra tik vienas kelias—mažinti, mažinti ir dar kartą mažinti branduolinio karo pavojų, galutinai, visiems laikams likviduoti branduolinio karo grėsmę.

Tokia buvo ir yra Tarybų Sąjungos vyriausybės pozicija. Tokia pozicija Tarybų Sąjunga vadovaujasi santykiuose su JAV, derybose su JAV vyriausybės vadovais. Pašalinti branduolinio karo grėsmę "šaltojo karo" metais buvo labai sunku. Dabar jau žinoma, kad JAV prezidentas H. Trumanas "šaltono karo" metais svarstė galimybę panaudoti prieš Tarybų Sąjungą atominį ginklą.

Kaip matome, JAV "vanagai" atominį šantažą prieš socialistines šalis pradėjo tuojau pat, kai tik jų rankose atsirado šis ginklas. Todėl Tarybų Sąjunga turėjo imtis efektyvių priemonių savo ir savo sąjungininkų saugumui užtikrinti.

Tačiau Tarybų Sąjunga nemažino pastangų pašalinti branduolinio karo pavojų. TSRS tvirtai laikosi nuomonės, kad anksčiau ar vėliau žmonija turės išspręsti branduolinio ginklo klausimą, pašalinti šį ginklą iš valstybių arsenalo, o branduolinę energiją naudoti tik taikiais tikslais.

Šiandien to dar nėra, nors praėjusiame—aštuntajame dešimtmetyje pavyko rasti kelią sumažinti branduolinio karo pavojų. 1972 m. gegužės mėn. Maskvoje, kai buvo nuvykęs tuometinis JAV prezidentas R. Nixonas, pasirašytas labai svarbus dokumentas—Tarybų Sąjungos ir Amerikos savitarpio santykių pagrindai. Tame dokumente sakoma, jog TSRS ir JAV darys viską, kad būtų išvengta karinės konfrontacijos ir branduolinio karo pavojaus. Buvo taip pat pasirašytas susitarimas apriboti strateginį puolamąjį ginklą (SGA-1).

Pernai birželio mėnesį Vienoje įvyko TSKP CK Generalinio Sekretoriaus, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininko L. Brežnevo ir JAV prezidento Jimmy Carterio derybos, buvo pasirašyta nauja strateginio puolamojo ginklo apribojimo sutartis (SGA-2). Ta sutartis turėjo būti dar viena stipri užtvara branduoliniam karui. Kaip žinome, šios sutarties JAV iki šiol dar neratifikavo. Pasibaigus Vienos deryboms, taip pat pasirašytas Bendras Tarybų Sąjungos ir Amerikos komunikatas. Jame, be kita ko, sakoma: "Šalys patvirtino savo gilų įsitikinimą, kad ypatingas dėmesys turi būti skirtas problemoms, kaip užkirsti kelią branduoliniam karui ir sustabdyti rungtyniavimą strateginės ginkluotės srityje. Abi šalys pripažįsta, kad branduolinis karas būtų nelaimė žmonijai."

Tas derybų Vienoje padarytas išvadas JAV prezidentas patvirtino savo parašu. Dieną prieš tai JAV ambasadoje Austrijoje pietų L. Brežnevo garbei metu Jimmy Carteris kalbėjo: "Mes atvykome, kad žengtume dar vieną žingsnį į priekį, siekdami išvengti branduolinio konflikto, kuriame nedaug kas gali likti gyvas, bet nė viena šalių negali laimėti."

Sunku dar pasakyti, kiek į tuos žodžius prezidentas įdėjo tikrų savo minčių. Toks klausimas neatsitiktinai iškyla, nes, praėjus metams po derybų Vienoje, Jimmy Carteris pasirašė tris direktyvas, tarpusavy artimai susijusias. Pirmosios dvi direktyvos, Baltuosiuose rūmuose užregistruotos numeriais 53 ir 58, numato evakuoti vyriausybės narius ir įrengti slėptuves, kuriose branduolinio karo atveju pasislėps prezidentas su savo svita. Gal tada Vienoje, sakydamas "nedaug kas gali likti gyvas", prezidentas turėjo galvoje save ir artimuosius? Tai paklausti irgi turime teisę, nes trečioji prezidento direktyva nr. 59 atvirai skelbia, kad dabartinėmis sąlygomis galimas branduolinis karas ir tą karą pirmosios gali pradėti JAV.

Direktyva nr. 59 vadinama "naująja branduoline koncepcija". Anot JAV gynybos ministro H. Browno, ta koncepcija kilo todėl, kad Amerikai atsirado naujos galimybės.

Kokios tai galimybės? Matyt, tos galimybės atsirado, vėl sustiprėjus diktatui tų JAV sluoksnių, kurie suinteresuoti, kad ginklavimosi smagratis suktųsi dar sparčiau.

"Ribotam branduoliniam smūgiui", būtent tokia idėja išreikšta toje naujoje koncepcijoje, kuriama materialinė-techninė bazė. Užsienio spauda pažymi, kad tai visų pirma mobilaus bazavimosi tarpžemyninės balistinės raketos MX, turinčios 12-14 sprogdiklių su atskirais taikikliais, po 400 kilotonų galingumo kiekvienas. Per dešimt metų Pentagonas iš karinio-pramoninio komplekso nupirks maždaug 200 tokių raketų. Patvirtinta ir kito strateginio ginklo—povandeninių laivų "Traident-I" ir "Traident-2" statybos programa. Kiekvienas "Traident" laivas turės po 24 tarpžemyninės raketas, kurių kiekviena apginkluota 8-10 sprogdiklių po 150-300 kilotonų galingumo. Šių raketų skridimo nuotolis 8000-11000 kilometrų. Kuriami ir nauji, gerokai galingesni ir modernesni kitų tipų sprogdikliai.

Trečias strateginio ginklo komponentas, taip pat pirmajam smūgiui—JAV sparnuotosios raketos, kurios bus dislokuotos Vakarų Europoje—Anglijoje, VFR, Italijoje.

Toks toli gražu nepilnas Baltųjų rūmų materialus pagrindas įgyti prieš Tarybų Sąjungą karinį pranašumą. Lygybės ir vienodo saugumo principai, o jais rėmėsi kariniai-politiniai TSRS ir JAV susitarimai, tarp jų ir sutartys SGA-1, SGA-2, paprasčiausiai išmetami už borto. Taip JAV vyriausybė grubiausiai pamina savo pačios tarptautinius įsipareigojimus mažinti branduolinio karo pavojų, o pačią branduolinio karo idėją mėgina padaryti lyg ir priimtinesnę pasaulio visuomenės nuomonei. Tokia politika nepaprastai pavojinga.

Ribotų arba lokalinių branduolinių karų negali būti mūsų amžiuje. Bet kokia vienos valstybės branduolinė ataka prieš kitą valstybę tuojau pat padidins konfrontaciją, ir visuotinio branduolinio karo pavojų . . . Kartą išleidęs branduolinį džiną, jo jau nesuvarysi atgal.

Laikraštis "The New York Times"rašo, kad JAV nauja branduolinė strategija gali padėti Carteriui dar ketverius metus išbūti Baltuosiuose rūmuose. Galbūt! Bet tada TSRS turi visišką teisę pasakyti, kad JAV valdantys sluoksniai, kaip ir iki šiol, savo siaurus interesus kelia aukščiau už savo tautos interesus, visų pasaulio tautų interesus. Dėl to pasaulio visuomenė jokiu būdu negali ramiai žiūrėti į tokius neatsakingus Amerikos administracijos veiksmus. Ta proga Massachusetts technologijos instituto profesorius B. Felas pasakė: "Žaisti riboto branduolinio karo doktrina—tai nusikalstama beprotybė". Pasakyta gryna tiesa!

Algirdas Strumskis

Kas ką rašo ir sako

PATARIMAS TINKA IR LIETUVIŠKIEMS "TĖVELIAMS"

Chicagos jėzuitų "Drauge" (rugs. 20 d.) įdėta žinutė "Kunigai ir politika", kurioje sakoma:

"Kunigai neturi užsiimti politine veikla ten, kur yra tinkamų pasauliečių"—tai pabrėžė Jungtinėse Amerikos Valstybėse Bostono arkiv. kard. Humberto Medeiros, kalbėdamas Oakland mieste, Kalifornijos valstijoje, portugalų sąjungai švenčiant šimto metų sukaktį. Kard. Medeiros, kalbėdamas apie kunigus ir politiką, rėmėsi ypač popiežių Jono Pauliaus II-jo ir Pauliaus VI-jo nurodymais, kurie—jis sakė—gražiai derinasi. Apžvelgęs įvairias karizmas, t. y. Šventosios Dvasios ypatingas dovanas, apie kurias kalba Šv. Paulius savo laiškuose, kard. Medeiros sakė: "Kunigai negavo dovanos valdyti žemiškoje tvarkoje, bet yra skirti mokyti Dievo žodį, pašvęsti sielas ir vadovauti Dievo tautai; o tai darydami, jie pasauliečius įkvepia teisingumo kelyje".

Laukan iš politikos turėtų nešdintis brizgiai ir prunskiai. Lauksime!

TIKRAI GRAŽIŲ SANTYKIŲ PAVYZDYS

Tarybinės žinių agentūros "Tasa" pranešimu, rugsėjo 12 dieną Tarybų Sąjungos vyriausybės vardu Brežnevas ir Kosyginas pasiuntė Etijopijai tokį sveikinimą:

"Tarybiniai žmonės aukštai vertina Etiopijos liaudies pasiryžimą sukurti socialistinės visuomenės pagrindus savo šalyje. Svarbus žingsnis šia kryptimi buvo Etiopijos darbo žmonių partijos organizavimo komisijos įkūrimas ir jos pirmasis suvažiavimas.

Nuosekli Etiopijos kova prieš imperializmą ir kolonializmą, jos kursas mažinti įtempimą ir nusiginkluoti, užmegzti geros kaimynystės santykius su regiono šalimis pelnė jai taikingųjų, pažangiųjų jėgų pagarbą, padėjo toliau didinti jos tarptautinį autoritetą.

Tarybų Sąjunga, ištikima lenininiams proletarinio internacionalizmo principams, buvo ir yra patikima socialistinės Etiopijos bičiulė, pasiruošusi suteikti jai pagalbą ir paramą.

Mūsų dviejų šalių solidarumas tarptautinėje arenoje aktualiais užsienio politikos klausimais—geras vaisingo bendradarbiavimo antiimperialistinės kovos, taikos ir socialinės pažangos interesais pavyzdys.

Reiškiame įsitikinimą, kad visapusiški draugiški Tarybų sąjungos ir socialistines Etiopijos santykiai, grindžiami draugystės ir bendradarbiavimo sutartimi, ir ateityje sėkmingai bus vystomi mūsų tautų interesais taikos Afrikoje ir visame pasaulyje stiprinimo labui".

TAI IŠ TIKRŲJŲ ĮDOMI IR PAVYZDINGA ĮMONĖ

"Komjaunimo Tiesa" (Rugs. 10 d.) straipsnyje "Gėlės gamykloje" rašoma:

"Viena Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 40-mečiui skirtos gamybos kultūros įmonėse ir susivienijimuose apžiūros nugalėtojų—Vilniaus bandomoji pramonės fermentinių preparatų gamykla.

Gamyklos teritorijoje—ryškūs gėlynų kilimai, jazminų, alyvų krūmai, klevai, ąžuolai, liepos.

Į kurį skyrių beužeitum, akį veria gėlių puokštės vazelėse, keisčiausi kaktusai. Žalumynų vazonėliai ant spintų, palangių, cechuose—fikusai. Vienoje patalpoje stovi didžiulė, beveik iki lubų, kiniška rožė.

Gamyklos interjero inžinierė Vida Adomavičiūtė lydi mane laiptais ir galerijomis, nukabinėtomis gėlių krepšeliais, ir aš vos spėju kartoti: papartis, primulė, cinerarija, chlorofitas, smydras, amarilis.

— Niekad nemaniau, kad man teks studijuoti florą pramonės įmonėje—pas jus tikras botanikos sodas!—stebiuosi aš.

Užeiname į šiltnamius, kur auginami daigai. Gėlės, visur gėlės . . . Praėjusiais metais Vilniaus įmonių apželdinimo apžiūroje gamyklai paskirta antroji vieta. Gėlės, kaip vaikai, reikalingi rūpesčio, priežiūros, atidos—ir tai, kad jos čia tokios gražios—viso įmonės kolektyvo nuopelnas."

APIE GYVENIMĄ, MOKSLĄ IR VANDENĮ

Praeitą vasarą buvo daug kalbama ir rašoma apie, dėl sausros, didelę stoką gero, švaraus vandens New Jersey valstijoje. Dėlei to net visų valstijos gyventojų gyvenimas buvo pasunkėjęs. Ryšium su tuo klausimu labai įdomiai Vilniaus dienraštyje "Tiesa" rugs. 10 d. skaitosi straipsnis "Už auksą brangesnis", kuriame, tarp kito, sakoma:

"Žymus tarybinis geologas A. Karpinskis yra pasakęs, kad požeminis vanduo—brangiausia mūsų planetos iškasena. Taip tikrai ir yra. Geleži, aliuminį, kitus metalus keičia dirbtinės medžiagos. Gal sulauksime, kai vietoj anglies, naftos, dujų bus nauji energijos šaltiniai. Gal ateis laikas, kai ir visagalis geltonasis metalas neteks šiandieninės vertės. Tik vanduo, tas unikalus gamtos cheminis junginys, niekuomet nepraras savo reikšmės žmonijai, nes be švaraus gėlo vandens neįmanoma palaikyti gyvybės.

Daugiausia mūsų planetos požeminio vandens išteklių yra arteziniuose baseinuose. Tai sudėtingos hidraulinės sistemos. 200-400 metrų gylio zonoje dažniausiai susidaro gėlas vanduo. Jis ir yra plačiausiai naudojamas gėrimui. Po gėlu vandeniu giliau (300-700 m), kur vanduo ilgiau kontaktuoja su uolienomis, jis dažnai turi gydomųjų savybių ir vadinamas mineraliniu požeminiu vandeniu. Artezinių baseinų apačioje (1-3 km gylyje) slūgso sūrymai, susidarę iš kadaise buvusių jūrų ir lagūnų vandens. Šios zonos požeminis vanduo turi bromo, jodo, ličio, kalio ir gali būti panaudotas kaip žaliava šių elementų pramoninei gavybai.

Mūsų respublika yra stambiame Pabaltijo arteziniame baseine, kuris apima ne tik tris tarybines respublikas, bet ir nemaža Lenkijos teritorijos. Dalis šios gamtinės struktūros yra po Baltijos jūra.

Požeminis vanduo Pabaltijo ir mūsų respublikos hidrogeologus domina įvairiais aspektais, tačiau pirmiausia jis tiriamas kaip naudingoji iškasena."

Tiesos Krislai

Ne tas yra tikras draugas, kuris pataikauja, bet tas, kuris nebijo pasakyti tiesą į akis.

Tikras draugas nelaimėje niekada nepalieka savo draugo.

Geras draugas niekada neleis niekinti savo draugo.

Geras draugas geresnis už giminę.

Už pinigus perkama draugystė netikra.

Smurtu draugystė neįsigyjama.

Smurtu galima priversti paklusti, bet draugu tapti—niekados.

Jėga ir draugystė nesuderinami.

Draugystę išbando sunkumai ir laikus.

Visada reikia atminti, kad gyveni tarp žmonių.

Tikrą žmogų, nepalaužia jokie išmėginimai.

Gyventi, tai nereiškia nuolaidžiauti blogiui.

Drąsus atsuka veidą pavojui, bailys—nugarą.

Ne visi atranda Ameriką, bet save privalo atrasti.

Siekti gėrio ir grožio visų pareiga.

Gyvenimas matuojamas ne metais, bet darbais.

Kęstutis Balčiūnas

Pinochet."Here's some more popular support!"

TARPTAUTINĖMIS TEMOMIS

Veiksmai prieš Salvadoro liaudį

Kaip praneša iš San-Salvadoro, Jungtinės Amerikos Valstijos suaktyvino paramą Salvadoro chuntai. Liaudies išsivadavimo fronto pareiškime pabrėžiama, kad į šalies karinius dalinius papildomai atsiųsta nemaža Pentagono specialistų, gerai paruoštų operacijoms prieš "sukilėlius". Jau nuo seniai Salvadoro armijoje yra per 200 karinių patarėjų, kurie moko šalies kariuomenę susidoroti su taikiais gyventojais. Salvadoro valdančioji chunta taip pat gavo daug sunkvežimių, artilerijos sviedinių, ryšių priemonių, kitos ginkluotės. Chuntos oficialūs asmenys gyrėsi, jog Amerika dabartinei valdžiai suteiks paramos už 72 milijonus dolerių.

Pavojų kelia dar ir tai, kad JAV Salvadorą apsiautė grėsmingu žiedu, prie jo sienų telkdamos savo kariuomenę. Gvatemaloje organizuojami samdinių būriai. Hondure steigiami "smogiamieji būriai". Šioms pajėgoms sudaryti Pentagonas suteikė Hondurui "ypatingą paramą", kuri oficialiais duomenimis "smogiamieji būriai". Šioms pajėgoms sudaryti Pentagonas suteikė Hondurui "ypatingą paramą", kuri oficialiais duomenimis sudaro 180 milijonų dolerių. Hondurą jau užtvindė Pentagono karinė technika, pradedant įprastiniais ginklais ir baigiant lėktuvais ir malūnsparniais. "Washington Post" teigimu, galutinis Pentagono tikslas yra įvesti į šalį Amerikos karinio jūrų laivyno pėstininkus ir įrodyti, kad jie gali laimėti prieš partizaninį karą".

Visa ši minėta ir kitokia parama yra bejėgė prieš stiprėjančią Salvadoro patriotų kovą. Juk 20 šalies rajonų sukilėliai kaunasi su reguliaria armija. San Salvadore, kituose miestuose nuolat vyksta susišaudymai, sproginėja granatos. Užsienio agentūrų teigimu, nuo šių metų pradžios Salvadore jau žuvo 6,700 žmonių.

Matyti, sunku nugnčyti tą faktą, kad Salvadoro liaudis, jei ne aktyvi Amerikos valdžios kišimosi politika į jos vidaus reikalus, laimėtų ir atkurtų demokratiją šalyje.

Kaip pažymėjo Salvadoro komparijos CK generalinis sekretorius Šarikas Chandalis, "iš vienos pusės, imperializmas sąjungoje su vietos finansine ir dvarininkų oligarchija užkrauna mums "reformistinį" režimą, o iš kitos—remia reakcingiausius sluoksnius armijoje, ginkluoja ultradešiniuosius būrius ir telkia naujus iš Somosos gvardiečių likučių ir Gvatemalos diktatoriaus kareivių".

Washingtono kišimasis į Salvadoro vidaus reikalus rodo, kad Jimmy Carterio ir kitų jo administracijos veikėjų kalbos apie žmogaus teises, nesikišimą į kitų šalių vidaus reikalus yra tuščios. Salvadoro chunta laikosi tik Pentagono parama.

Kazachijos TSR 60-mečio iškilmėse TSKP CK Generalinis Sekretorius, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininkas L. Brežnevas pabrėžė: "Tie, kurie lemia šiandien JAV užsienio politiką, aiškiai nemato ar nenori matyti istorinių permainų pasaulio arenoje, naujo jėgų santykio pasaulyje. Jis vis dar tikisi, kad jiems pavyks eiti prieš tautų valią, pajungti savo viešpatavimui kitas suverenias valstybes, negalinčias apsiginti, nori diktuoti šioms valstybėms politiką, tvarkyti jų gamtos turtus.

Apolinaras Sinkevičius

RIMGAUDAS GRAIBUS

TYLUS DANGUS

Aš vardo nežinau,
Kai ašarą šaukiu.
Per daug tylus dangus
Virš tėviškės laukų.

Lyg paukštis tu esi.
Tupėk, kol augs žolė,
Kas žemė be tavęs,
O kas gražiau myliės?

Paukštell, būk tylus.
Nejaugi negali?
O žemėje vaikai
Ir jų žaislai smėly — — —

***

Nieko baisiau nėra,
kaip po žodžių grubių
vėl sugrįžt į save.
Nors ir atviros durys,
nors nereikia rakto ieškoti —
lauki valandų valandas,
kol į vidų pašauks.
O geriausiai žinai,
kad ten nieko nėra
ir kad niekas pakviesti
negali — — —

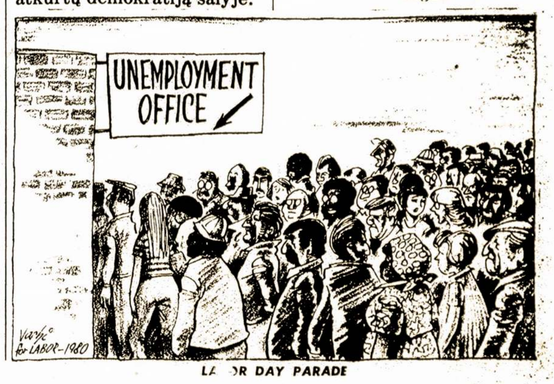

LABOR DAY PARADE

Tarybų Lietuvos naujienos

[MIESTŲ IR RAJONŲ LAIKRAŠČIUS PASKLAIDŽIUS]

Išradingos moterys

"Kaspino" tekstilės-galanterijos fabrike sumaniausia gamybos novatore šiemet pripažinta inžinierė I. Butkienė. Ji pateikė 68 pasiūlymus gamybai tobulinti, darbo sąlygoms gerinti, aktyviai globoja įmonės jaunuosius racionalizatorius. Vertingų naujovių pasiūlė chemikė J. Svisčiauskaitė — pamainos meistrė E. Žukauskienė, kaspinų audėja J. Kaupienė, daugelis kitų moterų.

"Kaspino" racionalizatoriai praėjusiais metais iškovojo pirmąją vietą tarp TSRS lengvosios pramonės įmonių. Beveik pusę visų išradingųjų, pažymi "Kauno tiesa", sudaro moterys. Vien kaspinų audimo ceche jų yra per dvidešimt, arba iš kiekvienų keturių čia dirbančių gamybos novatorių—trys moterys.

Spartuoliška biografija

Prieš keletą metų Pasvalyje buvo pastatyta viena didžiausių respublikoje sūrių gamykla, ir per trumpą laiką įmonėje išaugo daug pirmūnų, rašo "Darbo" laikraštis. Už narsų darbą 47 kolektyvo nariai apdovanoti Lenino garbės raštais. Komunisto B. Gesevičiaus vadovaujami sviesto gamintojai sutiko Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 40-metį, dirbdami 1981 metų antrojo pusmečio sąskaita, iškovojo komunistinio darbo kolektyvo vardą. Penkmečio užduotį įvykdė visa gamykla. Daugiau kaip pusė jos produkcijos žymima kokybės ženklu.

J. Garelio muziejų, rašo "Pergalės vėliava", gausiai lanko rajono darbo žmonės, ypač jaunimas. Atvyksta svečių iš įvairių Lietuvos kampelių ir broliškųjų respublikų.

Visom vaivorykštės spalvom

Mažeikių kompresorių gamyklos teritorijoje žydi gėlės, žaliuoja dekoratyviniai krūmai, daili veja. Aplinką tvarkančioms darbininkėms ir talkininkams, pažymi "Pergalės vėliava", sumaniai vadovauja ilgametė įmonės darbuotoja agronomė K. Tolišienė.

Gamykla savo jėgomis pasistatė šiltnamį, kuriame užsiaugina gėlių daigų, gvazdikų, vazoninių gėlių. Įvairiaspalviais žiedais papuošta ne tik įmonės ir darbininkų bendrabučių teritorija, bet ir gamybinės patalpos. Parūpinama gėlių ir "Ledinuko" lopšeliui-darželiui, kuriame prižiūrimi įmonės darbuotojų vaikai.

Profesoriaus kabinetas

Lietuvos Darbo raudonosios vėliavos ordino žemės ūkio akademijoje, kur daug metų dirbo profesorius J. Kriščiūnas, bitininkystės mokslo mūsų respublikoje pradininkas, veikia jo vardu pavadintas bitininkystės kabinetas. Šio savito muziejaus lankytojai, rašo "Komunizmo vėliava", ne tik susipažįsta su žinomo akademiko darbais, bitininkystės mokslo raida, bet ir pagilina savo žinias. Profesoriaus mokinys, docentas J. Straigys čia konsultuoja akademijos studentus ir respublikos bitininkus.

J. Kriščiūno kabinete kasmet pakelia savo kvalifikaciją po kelis šimtus respublikos bitynų darbuotojų ir bitininkystės mėgėjų.

Panevėžio metalurgai

Gera produkcija garsėja "Metalisto" gamybinio susivienijimo Panevėžio liejimo-mechaninė imonė. Tūkstantį tonų jos liejinių šiemet užsisakė Vokietijos Federatyvinė Respublika. Neseniai čia stojo rikiuotėn automatizuotas eksportuojamos produkcijos dažymo baras, o tai padės dar sėkmingiau vykdyti sutartinius įsipareigojimus.

Trečdalį įmonės produkcijos sudaro liejiniai krosnims. Ji yra pagrindinė šių gaminių tiekėja respublikai. Nuo ateinančių metų, praneša "Panevėžio tiesa", čia bus pradėta gaminti dekoratyvinius, apdailintus krosnių liejinius.

Darbininkų poilsiui

Gražiame pušynėlyje prie Nemuno, netoli Birštono, pastatyti puošnūs rūmai. Čia pailsės ir praeis širdies-kraujagyslių, nervų bei inkstų ligų profilaktiką Kapsuko TSRS 50-mečio maisto pramonės automatų gamyklos darbininkai.

Profilaktoriumas, informuoja "Naujasis kelias", vienu metu gali priimti šimtą žmonių, turi turtingai įrengtus poliklinikos kabinetus, baseiną. Darbininkų poilsio ir gydymo įstaigos statybai išleista pusantro milijono rublių.

Revoliucionieriaus timtinėje

Mažeikių rajono Pievėnų kaime, Juozo Garelio gimtinėje, veikia turtingas muziejus. Jo eksponatai pasakoja apie šio įžymaus revoliucionieriaus gyvenimą ir veiklą, taip pat apie J. Garelio vardu pavadintus kolektyvus ir vietoves: Mažeikių elektrotechnikos gamyklą, didįjį jūrų žvejybos traleri, gatves Vilniuje ir Mažeikiuose. Minint Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 40-metį, paruošta nauja ekspozicija.

Jaunieji parodos dalyviai

TSRS LŪPP parodoje "Olimpiada-80" buvo eksponuojama ir susilaukė aukšto įvertinimo Ignalinos pirmosios vidurinės mokyklos moksleivių paruošta kompozicija. Jie pavaizdavo olimpinį meškiuką, apsuptą įvairių miško žvėrelių. Mokykla apdovanota TSRS liaudies ūkio pasiekimų parodos pirmojo laipsnio diplomu, nagingųjų vaikų vadovė mokytoja E. Bulatovienė—parodos aukso medaliu, o grupė moksleivių pelnė medalius "Jaunasis TSRS LŪPP dalyvis".

Ignaliniečiai, praneša "Nauja vaga", iškovojo teisę dalyvauti tarptautinėje moksleivių parodoje Jerevane, kur savo darbelius eksponuos 60 pasaulio šalių gabiausieji vaikai.

Parinko **A. Petrauskas**

Gausus naujų įdomių knygų derlius

Įpusėjusi vasara paženklinta gausoku "Vagos" leidinių derliumi. Liepos mėnesį išleista nemaža įvairių žanrų, įvairios tematikos lietuvių rašytojų kūrinių.

Ir vyresniosios kartos žmonėms, ir jaunimui artima, patraukli savo humanistiniu patosu, originaliu stiliumi prozininko ir dramaturgo Juozo Grušo kūryba. Numačiusi išleisti jo Raštų penkiatomį, "Vagos" leidykla liepos mėnesį pateikė skaitytojams pirmuosius du šio leidinio tomus. I tome publikuojamos 5 dramos, kurias pats autorius laiko reikšmingiausia savo kūrybos dalimi: "Herkus Mantas", "Adomo Brunzos paslaptis", "Meilė, džiazas ir velnias", "Žmogus be veido" ("Profesorius Markas Vidinas") ir "Tėvas ir sūnus". Parašytas 1944-1966 m. laikotarpiu, šiuos kūrinius vienija moralinė problematika, žmogaus atsakomybės už pasaulio, savo tautos, už kitų žmonių likimą tema. II tome surinktos istorinės dramos per atskirų asmenybių likimus (Švitrigailos, Barboros Radvilaitės ir kt.) piešia žlungančios feodalinės Lietuvos vaizdą, drauge gvildendamos universalias moralines, psichologines problemas.

Šiuolaikiška tematika ir poetika sudomins skaitytojus žinomo prozininko Jono Mikelinsko knyga "Laukinė obelis", kurioje publikuojamas pluoštas apsakymų ir dvi apysakos. Šių kūrinių herojai—sudėtingo vidinio pasaulio, jautrios sielos žmonės, dažniausiai inteligentai, kurių gyvenime nestinga dramatiškų lūžių, dvasinių komplikacijų.

Naują romaną "Mašinų žmogus"—pirmąjį iš būsimos trilogijos—išleido Jonas Dovydaitis. Tai knyga apie žmogų, kuris, pradėjęs gyvenimo kelią buržuazinės santvarkos sąlygomis, ieško savo vietos naujojoje, Tarybų Lietuvoje, kol visiškai įsijungia į didelius Tėvynės darbus.

Prozininkas ir publicistas, "Nemuno" žurnalo vyriausiasis redaktorius Laimonas Inis apybraižų rinkinyje "Paskui žydinčią obelį" taip pat sugrįžta į ankstesnius—karo metus, atkuria kovų epizodus, pasakoja apie karių pasieniečių žygdarbius. Dalis apybraižų skirta kelionių po Tarybų Sąjungą įspūdžiams, šiandieninio Lietuvos gyvenimo aktualijoms.

Skirtingą braižą demonstruoja poetai Vytautas Mačiuika ir Aldona Puišytė, taip pat debiutantė Auksė Vasaitytė—naujų rinkinių autoriai. V. Mačiuikos knyga "Prorėžos" išsiskiria pilietiniu patosu, poetinio žodžio ekspresyvumu. A. Puišytės knygoje "Po ąžuolu šaltinis" vyrauja lyrinė refleksija; mąslus poetės žvilgsnis smelkiasi pro išoriškąjį tikrovės luobą į gilesniuosius jos sluoksnius, bandydamas pasekti šviesos ir tamsos gimimą, sugrįždamas prie nacionalinių kultūros ištakų, gretindamas lietuvių tautos istorinę praeitį su dabartim.

A. Vasaitytės eilėraščiai, surinkti knygoje "Laukimo puokštė", patraukia jausmo nuoširdumu, skaidrumu, neįmantria poetika.

Palyginti retokam literatūros žanrui atstovauja Vytauto Karaliaus knyga "Aureolės ir kepurės", kur pateikiamas pluoštas aforizmų—šmaikščių, ironiškų ir net sarkastiškų.

Svariais leidiniais praturtėjo literatūros mokslo ir kritikos aruodai. Tai Vytauto Kubiliaus knyga "Kazio Borutos kūryba" ir Alberto Zalatoriaus "XX a. lietuvių novelė". Prie šių leidinių šliejasi ir naujoji žinomo muzikologo Vytauto Landsbergio monografija "Česlovo Sasnausko gyvenimas ir darbai", taip pat Eglės Kunčiuvienės ir Juozo Umbraso "Lietuvių dailininkų organizacijos (1900-1940)".

Iš verstinės literatūros naujienų derėtų paminėti lenkų literatūros klasiko Henriko Senkevičiaus romaną "Be dogmos". (vertė Aldona Liobytė ir Antanas Paraščiakas). Po romano "Kryžiuočiai" (1967) tai antroji šio rašytojo knyga, išleista Tarybų Lietuvoje. **A. Baliulienė**

Knygos kiekvieniems namams

Labai populiari Lietuvoje stilizuota vaikučio su mokykline uniforma emblema. Ją pamatysi kiekvienoje mokykloje, kiekvienuose namuose. Šiuo ženklu žymimos knygos, kurias moksleiviams, jų tėvams ir pedagogams išleidžia "Šviesa"—Lietuvos TSR pedagoginės literatūros leidykla.

— Įkurta pokario metais, mūsų leidykla išleido daugiau kaip dešimties tūkstančių pavadinimų vadovėlių, pagalbinių mokymo priemonių ir metodinių leidinių, kurių bendras tiražas gerokai viršijo du šimtus milijonų egzempliorių,—pasakoja leidyklos vyriausiasis redaktorius Jonas Barcys.—Visa ši literatūra padeda moksleiviams semtis žinių iš mokslo versmės, ugdyti sugebėjimus, ruoštis savarankiškam gyvenimui.

Keli šimtai žmonių šiandien dirba "Šviesoje". Dar daugiau leidykla turi neetatinių bendradarbių—žinomų respublikos mokslininkų, aukštųjų mokyklų dėstytojų, pedagogų—praktikų ir metodistų, dailininkų iliustratorių, ruošiančių spaudai naujus vadovėlius. Su būsimųjų knygų rankraščiais plačiai supažindinami mokytojai, rengiami aptarimai, svarstymai mokytojų dalykinių komisijų posėdžiuose. Išėjus vadovėliams iš spaudos, jų kokybė aptariama mokytojų konferencijose. Tuo būdu leidykla sužino daugelio mokytojų nuomonę, gali vadovėlius nuolat tobulinti.

Vyriausiasis redaktorius kviečia į leidyklos biblioteką, supažindina su šių metų knygų bendrojo lavinimo mokykloms derliumi. O jis, kaip visuomet, gausus. 1980-1981 mokslo metams išleista 114 pavadinimų vadovėliai, jų bendras tiražas—daugiau kaip pusketvirto milijono egzempliorių.

Kiekvieno vadovėlio tiražas vidutiniškai siekia po 30-35 tūkstančius egzempliorių. O juk buržuazijos valdymo metais net pagrindiniai vadovėliai, iš kurių vaikai mokėsi pažinti raides, skaityti, rašyti, skaičiuoti, buvo leidžiami dešimtis kartų mažesniu tiražu. Sakysim, 1936 m. buvo išleistas 3 tūkstančių, "Aušrelė" antram skyriui tais pačiais metais—5,2 tūkstančio, skaičiavimo uždavinynas antram skyriui 1938 m.—3 tūkstančių egzempliorių tiražu.

Vadovėlių kainos Lietuvoje, kaip ir visoje Tarybų Sąjungoje, primena J. Barcys, labai žemos. Pavyzdžiui, daugiaspalvėmis iliustracijomis papuoštos ir puikiame popieriuje išspausdintos "Vyturėlio" elementoriaus knygelės (trys dalys) kainuoja 60 kapeikų, "Algebros" vadovėlis—30 kapeikų, "Lietuvos TSR istorijos" vadovėlis—25 kapeikos. Vadovėlių leidimo nuostoliams padengti valstybė kasmet leidyklai skiria maždaug po milijoną rublių.

Vyriausybės nutarimu palaipsniui pereinama prie nemokamo aprūpinimo vadovėliais. Jau dabar nemokamai juos gauna pirmų-trečių klasių moksleiviai. Dalį kitų vadovėlių nuperka pačios mokyklos ir jų šefai—pramonės įmonės, kolūkiai, tarybiniai ūkiai.

Tarybų Lietuvos moksleidiams kasmet išleidžiama daug pagalbinių mokslo priemonių, kurios padeda gilinti pamokose įgytas žinias, plėčia jų akiratį. Daugiau kaip prieš dvidešimt metų pasirodė "Mokinio biblioteka", kurioje atskiromis knygelėmis jau išėjo visi reikšmingiausi lietuvių literatūros klasikų ir lietuvių tarybinių rašytojų kūriniai. Užklasiniam skaitymui originalo kalba leidžiami įžymių rusų, anglų, vokiečių, prancūzų rašytojų kūriniai su tekstiniais paaiškinimais bei žodynėliais.

Labai populiarios moksleiviškų knygų serijos "Gyvenimas ir kūryba" (apybraižos apie įžymius rašytojs), "Žinių pasauly" (pasakojimai apie pasaulinio garso mokslininkus), "Rinkimės profesiją" (vaizdeliai apie populiariausias profesijas).

Leidykla neužmiršta ir pedagogų, tėvų. Dabar praktiškai kiekvienas naujas vadovėlis palydimas "Mokytojo knyga", kurioje pateikiama metodinių nurodymų. Po keletą knygų vaikų auklėjimo šeimoje klausimais kasmet išleidžiama "Tėvų bibliotekos" serijoje. **R. Česna**

Gausų javų derlių šiemet išaugino Lietuvos žemdirbiai, daugelis ūkių prikulia per 30 cnt. grūdų iš hektaro. Tačiau javapjūtė sunki. Dažni lietūs išguldė javus, kliudo juos kirsti. Giedresnėmis dienomis kombainininkai dirba pasiaukojamai. Kad jiems nereikėtų gaišti, ūkių valgyklos atveža tiesiai į laukus karštus pietus.

Mechanizatorių pietūs Kauno rajono Zapyškio kolūkyje.
A. Sabaliausko nuotr.

KNYGŲ LEIDYKLOS "VAGOS" NAUJIENOS

Naujasis Vytauto Bubnio romanas "Pilnaties valandą", atrodo, ir negalėjo pasirodyti kitu laiku, kaip tik rugpjūčio mėnesį, vasarai pasiekus savo pilnatį. Sutapimas, aišku, atsitiktinis, bet gražus, juo labiau, kad tai iš tiesų brandus, palyginti nemažos apimties—439 puslapių kūrinys. Jo centre—nūdienos lietuvių inteligentijos gyvenimas, kurio įvairūs aspektai (socialinis, moralinis, etinis) atsiskleidžia per svarbiausiojo veikėjo—dailininko Sauliaus Jotauto dvasinius išgyvenimus, šeimynines peripetijas, santykius su kūrybos draugais, su ji išauginusia kaimiška aplinka, savos tautos kultūra ir istorija.

Neeilinę dovaną gavo rugpjūty poezijos mylėtojai. Tai—naujas Justino Marcinkevičiaus eilėraščių rinkinys "Būk ir palaimink", savotiškai pratęsiantis ankstesnės šio poeto knygos "Gyvenimo švelnus prisiglaudimas" svarbiausias temas—lyriškai filosofinius apmąstymus apie žmogaus gyvenimo dramatizmą ir harmoniją, apie savo Tėvynės, tautos likimą.

Apie dramatišką savo kartos patirtį drąsiu, nuoširdžiu balsu nemažai yra kalbėjęs poetas, satyrikas, publicistas A. Jonynas (1923-1976). Knygoje "Žmogaus širdis", kuria pradedama leisti šio rašytojo kūrinių serija, spausdinami geriausi jo publicistiniai, lyriniai, satyriniai eilėraščiai.

"Kazys Boruta užima aiškiai matomą vietą XX a. lietuvių literatūroje. Jis įsikirto į mūsų kultūros atmintį kaip kategoriškų mostų ir rūstaus nerimo ženklas, suformuotas revoliucinių savo amžiaus lūžių, nors jų ir nesuprato iki galo". Taip savo monografiją "Kazio Borutos kūryba" pradeda literatūros kritikas Vytautas Kubilius. Monografijoje nagrinėjama įvairiažanrė rašytojo kūryba, iškeliamas jos vaizdų, stiliaus savitumas.

Reikšmingas, seniai lauktas leidinys—"Lietuvių liaudies dainynas. I t. Vaikų dainos". Tai lyg pirmasis langas į didelį lietuvių tautosakos lobyną, sisteminamą ir ruošiamą spaudai Lietuvių kalbos ir literatūros instituto.

Su įdomiu senosios Europos literatūros etapu—viduramžiais—supažindina skaitytojus verstinės literatūros redakcijos parengtas ir išleistas rinkinys "Viduramžių romanai", kuriame publikuojami keturi kūriniai: "Romanas apie Tristaną ir Izoldą", "Okasenas ir Nikoletė", Hartmano fon Anės eiliuota apysaka "Vargšas Henrikas" ir Tomo Melorio "Karaliaus Artūro mirtis".

Lietuvių kalba pirmąkart pasirodė australų rašytojo Patriko Vaito romanas "Gyvenimo medis" ir viduriniosios kartos australų rašytojo Peterio Handkės knyga "Kairiarankė moteris".

Aldona Baliulienė

DALIA URNEVIČIŪTĖ

Sekmadienių salos

Troškimai puslau nerealūs
Per pilką savaitę gyvens.
Mažytės sekmadienių salos
Išnyra iš drumsto vandens.

Ieškodami meilės, ne duonos,
Skubėsim namo pareit.
Būt dviese linksmais robinzonais
Išmoksim tikriausiai negreit.

Iš kur mums išmokt meno šito,
Tiesa nusivylus karčiai,
Kad mus lyg draugai lankytų
Mėnulio ir Saulės svečiai.

Kad tu neleškotumei kalto,
Lyg aklas pro šalį einu,
Kad šventinę taurę pakeltum,
Skaisčiai nudažytą vynu.

Ir suskamba šventinis stalas —
Tu laimę gerai valdini —
Mažytės sekmadienių salos
Nugrimsta pilkam vandeny...

●●●

Mes valdinsim čia mylinčius nemylinčius,
Mes gyvensim be kaltės kalti.
Išlinguoti varpus tylinčius
Juk tikriausiai ateis kiti.

Neturės jie kada mūsų teisti
Varpas aidi: din din, dan dan!
Paprasčiausia yra atleisti
Ateities ir meilės vardan.

Mes valdinam čia mylinčius nemylinčius.
Mes nesvarstom, kas kur ir kas kam,
O varpus išlinguoti tylinčius
Mes paliekame savo vaikam.

Lietuviško šilko meistrai

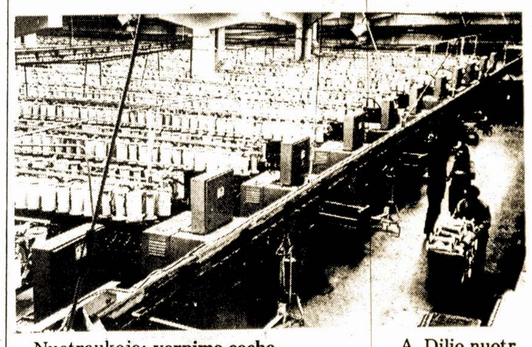

Nuotraukoje: **verpimo ceche.** A. Dilio nuotr.

Daugelyje liaudies dainų, pasakų, legendų apdainuoti linai. Dešimtyse rankų pabuvoja šis augalas, kol pavirsta spalvingomis staltiesėmis, puošniais drabužiais, visu tuo, be ko šiandien negalima įsivaizduoti mūsų buities.

Myli, puoselėja juos švelnios rūpestingos Panevėžio "Lino" gamybinio susivienijimo audėjėlių rankos. Toli už Tar. Lietuvos ribų garsėja dirbiniai su "Lino" ženklu. Kasmet susivienijimo audėjos išsiunčia vartotojams 27 milijonus kvadratinių metrų lininių drobelių. Kasmet atnaujinama daugiau kaip 60 procentų viso asortimento.

SPECIALIAI "LAISVEI"

Prisimenant polemiką dėl ateities

V. KAZAKEVIČIUS

Tąsa iš praeito num.

Beje, per minėtą laikotarpį į literatūrą Lietuvoje rašytojai ateidavo ne vien "Pirmųjų knygų" pagalba. Per tą laiką mūsų literatūriniame gyvenime pasirodė ir įsitvirtino tokie dabar žinomi rašytojai, kaip Petras ir Povilas Dirgėlos, kaip V. Bubnys, A. Bernotas, J. Mačiukevičius ir kiti. Pagaliau juk kai kurie jų nedaug jaunesni arba vienmečiai su tais, kurie, baigę tarybines mokyklas, spėjo jau anksčiau pasirodyti ir iškilti į didžiosios literatūros aukštumas, kai dar nesirodė "Pirmosios knygos" serija (Just. Marcinkevičius, A. Baltakis, A. Maldonis, Alf. Bieliauskas, V. Petkevičius, J. Mikelinskas, J. Nacevičius ir kiti.). Na, o ir sesnioji ar vyresnioji karta (J. Baltušis, Alf. Bieliauskas, J. Grušas, J. Paukštelis ir kiti) pastaruoju dešimtmečiu pateikė tiek įžymių naujų kūrinių, kad jie patys byloja už puikiai kūrybines sąlygas socializmo krašte.

Plačiai atvėrė duris į literatūrinį gyvenimą jaunimui mokykla, gimtosios literatūros gyvoji aplinka, aukštasis mokslas—viską kartu paėmus susidaro sąlygos ne tik pamėgti literatūrą, bet ir įgyti gerą pasiruošimą. Paskaičiavau, kad daugiau kaip 50 "Pirmąsias knygas" išleidusių autorių yra studijavę lietuvių kalbą ir literatūrą Vilniaus universitete! Štai kur kūrybinėms galimybėms atsiskleisti sąlygos. Dalis studijavo universitete žurnalistiką, germanistiką, kai kurie—lietuvių kalbą ir literatūrą Vilniaus Pedagoginiame institute. Tad daugiau 70-ties įgijo aukštąjį humanitarinį mokslą (pav., keturi tarp jų—Dailės instituto auklėtiniai).

Tačiau meilę gimtajai literatūrai, jos žinias, literatūrinius įgūdžius daugelis įgyja jau vidurinės mokyklos suole. Iš tikro, dabar, pavyzdžiui, eiliavimo techniką jaunieji literatai įsigyja žymiai anksčiau—tai matyti ne tik iš jaunųjų rašytojų, tame tarpe "Pirmųjų knygų" autorių, kūrybos, bet ir iš daugelio jaunų autorių, gausiai spausdinamų kad ir "Nemuno" žurnale. Kartais už mokyklos poetų technikos pasislepia ir rimti kūrybiniai trūkumai (tarp kitko šia tema pokalbiuose, man atrodo, visai sutarėme su B. Raila), ne kiekviena "Pirmosios knygos" autoriaus kūryba—reiškinys. Bet vis dėlto koks pasirinkimas, kokios galimybės! Vieno, ko tikrai nėra, skirtingai nuo buržuazinės išeivijos—tai grafomanijos. Ji neleidžiama. Ir ateina į kūrybinį darbą jauni žmonės iš visos Lietuvos. Mėginau susirašyti, kokias vidurines mokyklas daugiausia baigė "Pirmųjų knygų" autoriai. Nepavyko . . . Čia—įvairios Vilniaus ir Kauno mokyklos, čia—Biržai, Telšiai, Lazdijai, Klaipėda, Panėvėžys, Šiauliai, Alytus, Kapsukas, Mosėdis, Nemakščiai, Rokiškis, Trakai, Kybartai, Šeštokai, Plungė, Kuprelіškis, Utena, Druskininkai, Pilviškiai, Griškabūdis, Skuodas, Ignalina, Kelmė, Anykščiai, Mažeikiai, Židikai, Molėtai, Seda, Veisiejai, Lygumai, Jurbarkas, Pušalotas, Saločiai, Skaudvilė, Vabalninkas, Kuršėnai, Pasvalys, Pakražantis, Taujėnai ir kitos Lietuvos vietos. Argi tai neverčia pagalvoti apie mūsų kultūrines, tame tarpe—literatūrines, gyvybės šaknis? Jeigu visoje Lietuvoje auga jaunos kūrybinės jėgos, vadinasi, visas kraštas šiandien tapo palankiausia dirva lietuviškai kūrybai, vadinas, visur jai sudarytos sąlygos, visur ji skatinama! Beje, tai—ne tik duoda medžiagą palyginimui su išeiviška realybe, bet ir—su prieškarine Lietuva, tai ištisai neigia šmeižikiškai propagandinius "vaduotojų" spaudos tauškalus apie Tarybų Lietuvos kūrybinį gyvenimą, sąlygas, galimybes ir perspektyvą.

Visi šie jauni rašytojai išauga glaudžiausiame ryšyje su savos liaudies gyvenimu, jos darbais, mūsų idėjiniais rūpesčiais. Čia slypi jų literatūrinio pranašumo šaknys, jų stiprybė. Yra tarp minimų autorių daugumo, kurie baigė humanitarinius aukštuosius mokslus. Vieni jų dirba redakcijose, kiti—mokyklose, treti—leidyklose, įvairiose įstaigose ir kitur. Kai kur iš tikro yra gražios literatų ugdymo tradicijos. Pavyzdžiui, per Skuodo rajono laikraščio redakciją "perėjo" net keturi "Pirmosios knygos" autoriai. Pasvalio vidurinė mokykla išugdė tris literatus. Yra ir gyvenimo—fizinio darbo, jūreivystės bei panašius — ("universitetus" išėjusių jaunų literatų, sudėtingesnių biografijų autorių M. Martinaitis, R. Šavelis, S. Lipskis, V. Brencius, A. Grybauskas ir kt.), yra baigusių visai ne literatūrinius aukštuosius mokslus rašytojų, o fiziką, elektrotechniką, statybą, Žemės ūkio akademiją.

Visi jie kartu sudaro vieną talentingą, didelį ir vis augantų nūdienės, tarybinės, lietuvių literatūros kūrėjų būrį, kurio rankose—ir mūsų kūrybos dabartis, ir ateitis. Turtinga dabartis, užtikrinta ateitis! Tas būrys kasmet didės, nes kasmet išeis vis naujos "Pirmosios knygos" (1980 metais jų pažadėtos septynios!), nes kasmet gausės naujos knygos tų, kuriems "Pirmoji knyga"—tik rimta paraiška tolesnei kūrybinei veiklai. Štai iki šiol turime jau, kiek suskaičiavau, 101 "Pirmąją knygą" (dar porą—rusų autorių, gyvenančių Lietuvoje), o jau daugiau kaip 50 iš jų išleido antrąsias ir tolesnes knygas (dar nenorėtume, kad tai būtų padarę ir 20 tų, kurie pasirodė pirmosiomis knygomis 1977-1978 metais; vadinasi iš 70 autorių, išleidusių "Pirmąsias knygas" 1960-1976 m. jau net 50 tęsia kūrybinį darbą!) O juk tie, kurie atėjo su "Pirmąja knyga", yra išleidę ne 101 knygą: jų visų bibliografija sudaro turbūt daugiau negu 300 knygų (kur čia viską suskaičiuosiu)! . .

Taigi, tokie pasirodo, yra reikalai prisiminus gan nesenną polemiką dėl literatūros ateities, o taip pat žinant, kad prieš 20 metų pradėta "Pirmosios knygos" tradicija.

Pabaiga

*

AR PAVOJINGAS KOFEINAS?

Tokijo Vėžio instituto bendradarbis dr. S. Takajama išaiškino, kad esama ryšio tarp didelių kofeino dozių ir vėžio atsiradimo. Bandymai buvo atliekami su trimis žiurkių grupėmis. Pirmoji grupė gaudavo vandens su 0,1% kofeino, antroji — su 0,2%, trečioji — gryną vandenį. Iš 142 pirmos ir antros grupės gyvūnų 70% patelių ir 35% patinėlių hipofizėje, skydliaukėje ir pieno liaukose atsirado naujadarų. Trečioje grupėje jų susidarė tik 15% patelių ir 3% patinėlių.

KOMENTARAI

Senienų išlaikymui . . .

Amerikiečiai mėgsta registruoti pačius neįtikinamiausius rekordus bei rinkti pačias įvairiausias senienas. Ko gero, viena įdomiausių kolekcijų priklauso Jungtinių Valstijų valstybės departamentui, kuris vis dar pripažįsta buržuazinių Pabaltijo valstybių diplomatinių atstovybių likučius.

Prisimena, "Washington Post" prieš keletą metų atspausdino labai įdomų reportažą iš buvusios Lietuvos atstovybės Washingtone. Ten gana vaizdžiai ir tiesiog amerikietiškai tiesmukai buvo nupieštas vaizdas keletos labai senų žmonių, gyvenančių labai senuose ir labai apleistuose namuose. Kaip rašė reportažo autorius, tie žmonės gyveno praeitimi tiesiogine to žodžio prasme.

Retkarčiais nuo diplomatinių senienų nupučiamos dulkės, ir jie ištraukiami į dienos šviesą kokiam nors penktaeiliam priėmimui. Tada "veiksnių" spaudoje ilgai liejasi per kraštus džiaugsmas dėl "didžiulio diplomatinio laimėjimo". Vėliau senienos vėl pamirštamos ilgiems mėnesiams.

Žinome, kad atstovai, kurie štai jau ne vieną dešimtmetį nieko neatstovauja, iki šiol gyveno iš neteisėtai Jungtinėse Valstijose išaldyto Lietuvos aukso atsargų. Kaip prieš kiek laiko rašė "veiksnių" spauda, ši karvutė ėmė užtrūkti—auksas baigėsi. Buvo sukrusta ieškant—o kas gi dabar išlaikys tas senienas? Atsirado rezoliucijos Kongrese projektas, pagal kurį buvusios Lietuvos buvusios atstovybės išlaikymui kasmet būtų skiriama po 250 tūkstančių dolerių. Prieš kiek laiko pasirodė savišaukės ELTO-os informacija, kurioje sakoma:

"Klausimas išspręstas, sudarant bendrą pabaltijiečių fondą. Tad mūsų diplomatinės tarnybos finansavimas bus užtikrintas . . . bet taip pat šiuo metu ir kiti papildomi finansavimo sprendimai yra ieškomi".

Kodėl gi buvo atsisakyta pinigus gauti tiesiai iš Kongreso? Galimų priežasčių yra keletas. Viena realiausių, kad galėjo atsirasti blaiviai mąstantis užklausėjas, kuris galėjo pasiteirauti: "O kam mums tos atstovybės reikalingos iš viso". Kita priežastis: baimė, kad reikalavimas vėjais metyti rinkėjų pinigus gali nuteikti amerikietišką visuomenę prieš parazituojančias institucijas—o tokių šiandieninėse valstijose yra didelė daugybė!

Patys "veiksniai" tą suformulavo gana suktai: Anot jų, jei pinigai būtų buvę gauti per Kongresą, tai . . . "paverstų Lietuvos diplomatinę tarnybą tik eiline JAV įstaiga, ir būtų degraduota, ir būtų atimtas iš mūsų diplomatinis tarptautinės teisės susitarimas, turimas diplomatinis autoritetas ir nepriklausomumas".

Be jokios abejonės: šiandien niekas rimtai nežiūri į baigiančius nykti buržuazinių Pabaltijo valstybių diplomatinių tarnybų likučius. Jie reikalingi tik kaip eilinis sraigtelis antitarybinės propagandos mašinoje. Kol kas reikalingi . . .

Šioje senienų istorijoje lieka neatsakytas pats įdomiausias klausimas: o kas gi yra tas "bendras pabaltijiečių fondas"? Kas ir kodėl jam skiria lėšas?

Tai, kad šį klausimą ELTOS žinutė apeina, nėra atsitiktina—matyt, "fondo" šaltiniai neskelbtini arba nedaro garbės išlaikytiniams.

NORI IŠPRAUSTI VARNĄ

Pasauliui gerai žinoma, kas tai per Amerikos radijo stotys—"Laisvoji Europa" ir "Laisvė".

Pirmoji eteryje pasigirdo 1950-aisiais metais, antroji—1953-aisiais. Tai tikros sesės-dvynės, nežiūrint, kad gimusios kiek skirtingu laiku. Jų tėvu yra "šaltasis karas", o motina—Jungtinių Valstijų Centrinė žvalgybos valdyba.

Abi sesutės nuo pirmos gimimo valandos šaukia lygiai tokiu pat balsu: antisocialistiniu, antitarybiniu, provokaciniu. Tarp jų pribūvėjų daugiausia sukiojasi profesionalūs žvalgybininkai. provokatoriai, netgi aktyvūs nacių talkininkai. Ranka nekyla pridėti žodį "buvę"—jie tai pačiai idėjai tarnavo ir po nauja priedanga. Tos radijo stotys garsiai skelbėsi kovotojomis "už vakarietiškus idealus", "teisybės ir šviesos nešėjomis", tačiau jų darbuotojai turėjo specialius klausimų sąrašus, kuriuos jie naudodavo bendraudami su tarybiniais ar socialistinių šalių žmonėmis. Klausimai buvo, paprastai tariant, žvalgybiniai.

Sesutes-dvynes CŽV (CIA) plačiai naudojo ideologinėms diversijoms, šmeižtams, dezinformacijai skleisti.

Tai pagaliau pabodo netgi plačiajai amerikietiškai publikai, ir 1971 metais buvo oficialiai paskelbta, kad ryšiai tarp Centrinės žvalgybos valdybos ir minimų radijo stočių nutraukti.

Aišku, šis pareiškimas buvo skirtas tik plačiajai publikai nuraminti. Provokacinės radijo stotys nepakeitė savo veiklos pobūdžio. Tie patys liko ir pagrindiniai jų kadrai. Tie patys ir tikslai: socialistinių šalių juodinimas, ideologinės provokacijos. Daugiausia, kas pakito, matyt, bus kišenė, iš kurios imami pinigai "Laisvajai Europai" ir "Laisvei" penėti.

Čia išvardyti faktai labai plačiai žinomi bet kam, kas domisi šiuolaikine masine informacija (ir-dezinformacija).

Tačiau jie pasirodo esą didžiule naujiena čikagiškiam "Draugui". Kaip tik šis laikraštis prieš kurį laiką ėmėsi niekam neįmanomo uždavinio—iki baltumo išprausti varną, tai yra—įrodyti, kad "Laisvoji Europa" ir "Laisvė" esančios lygiai tokios pat radijo stotys, kaip ir visos kitos. "Draugas", nupasakodamas jų dabartinius uždavinius, rašo:

"Specialiai (toms radijo stotims—V. M.) draudžiama perduoti bet kurią informaciją, kuri gali būti laikoma kurstymu sukilti ar uždegančio pobūdžio. Neturi būti naudojama medžiaga, pagrįsta smulkiais plepalais . . ." Kaip tik visa tai atmetus, nebeliktų nei "Laisvosios Europos", nei "Laisvės". . . tai elementari tiesa, kurią, be jokios abejonės, labai gerai žino ir varnos skalbėjai iš Čikagos. Neveltui jie kažkaip prasitaria: "Laisvoji Europa" ir "Laisvė" laikosi nustatytų gairių, nors ir pasitaiko kai kurių nukrypimų".

Jei kalbėti visiškai tiksliai, šie "nukrypimai" ir sudaro abiejų sesučių, šaukiančių iš svetimų teritorijų, triūso esminę dalį.

Vladas Mikšys

●

SKRUZDŽIŲ AKYS

Įdomią dykumos skruzdžių savybę atskleidė VFR tyrinėtojas R. Kretcas. Pasirodo, šių skruzdžių akyje yra keturių rūšių receptoriai (žmogaus — tik trijų). Tuo papildomu receptoriumi jos mato ultravioletinę spektro dalį. Neališku tik, kam skruzdėms reikalingas toks ypatingas regėjimas.

Eduardas Selelionis

ŽINGSNIAI

Kasdienę laiko atkarpą
Matuoju žingsniais.
O Žemės rutulį
Jau kelissyk apėjęs,
Toliau savęs nenuėjau.
Tik jambai stuksi smilkiniuos,
Sukeldami erdvės iliuziją
ir viltį,
Kad kažkur buvau.

O gal klystu?
Gal iš tiesų
buvau sulauktas
Ir kažkam
be galo reikalingas?
Nes širdyje lig šiol juntu
Man dovanotą
dėkingumo šilumą.
Ir kantriai
vėl matuoju
žingsniais
Savo laiko atkarpą,
Vis trumpindamas
Nerimo naktis.

Kad neatvėstų pėdos

AUŠTANT

Atsigręžiu dabar į tavo šviesų
veidą.
Kurį nešioju atminty
Ir saugau
Klajonėse ir keliuose.
Nes visada, kai tu toli
Tave geriau jaučiu.

Lietutis šlamina lapus,
Sugerdamas ir balso aidą.
Ir švelnų ilgesį,
Kurį su rytmečio brėkšme
blausia
Lyg pabučiavimą
Į sapną tau siunčiu.

Vėjūkštis glosto plaukus,
Langą atidaręs,
Ir vėl tu patiki,
Kad aš tau geras.

ŠĮ VAKARĄ

Kuo tau nusikaltau?

Šį vakarą
Staiga pratrūko niršulys,
Ir nežinau —
Žodžius ar aimaną —
Tėškei į veidą
nelauktai ir
skaudžiai.
Raudonas saulės rutulys
Įstrigo vyzdžiuose,
Ir šėrė per pečius
ledinis vėjas.
O buvai
Visai dar neseniai
Rami ir net svajinga.

Nors įpratau
Ir šitokią tik myliu.
Ir niekad netikiu
Ramybės tariama tyla.
Tik žmogiškai sunku suvokti
Tavo aikštingumą.
Todėl tiesiu rankas
Tas dvi pušis,
audrų nugalynėtas

Ir visą naktį lauksiu
Saulės patekėjimo.

O tu audrok ir niršk,
Ir jeigu nori — kaltink.
Aš viską priimu
Ir vyriškai atleidžiu,
Mano jūra!

Rytoj bus nuostabiai graži
diena.

LAUKTUVĖS

Į tavo laukiančias rankas,
Jeigu dar būsi,
Jei dar būsi —
Pavasarinio vėjo gūsį,
Įsupusį pušų šakas,
Vakarį kopų siluetą,
Kriauklelę,
Žibančią smėly,
Bangos atodūsį
Ir lėtą,
Ištirpstantį toli toli,
Žuvėdrų ir laivų punktyrą.
Ir dar —
Suvilgytą purkšnos
Ir pirmapradiškai dar tyrą
Posmelį gimusios dainos
Iš gero Lielupės ramumo,
Iš rytmetinio pievų dūmo
Tau atiduosiu į rankas.
Jeigu dar lauksi,
Jei dar būsi. . .

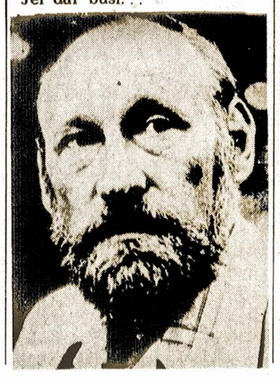

Svečiai nuo Senos krantų lankosi Lietuvoje

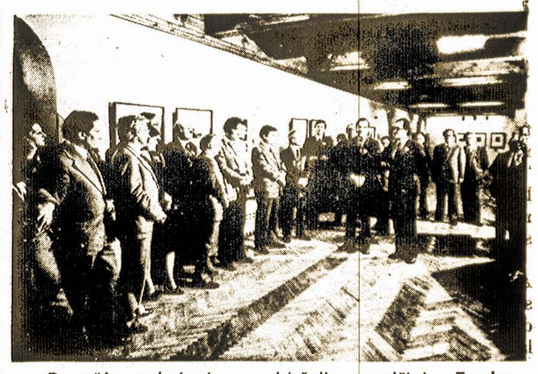

Gegužės pabaigoje — birželio pradžioje Tarybų Lietuvoje vyko Prancūzijos dienos. Taip buvo tęsiamas dviejų nacionalinių kultūrų ir meno draugiškas dialogas, pradėtas pernai Prancūzijoje surengtose kultūros dienose, kuriose mūsų šaliai atstovavo Lietuvos pasiuntiniai. Prancūzų delegacijai vadovavo PKP CK Politinio biuro narys, Prancūzijos — TSRS draugijos prezidentinės tarybos narys, „Humanitė" laikraščio politinis direktorius Rolanas Lerua. Svečiai nuo Senos krantų atvežė įdomią, įvairiaspalvę programą. Dailės mėgėjai turėjo progos Vilniaus dailės parodų rūmuose susipažinti su šiuolaikine prancūzų keramika. Čia veikė ir didelė Žefo Fribulė tapybos darbų paroda. Kristijano Luji meninių fotografijų paroda surengta Kaune. Visur didelio pasisekimo sulaukė dainininkas Markas Ožerė. Buvo surengtas ir prancūzų kino filmų festivalis. Kontakto su prancūzų menu betarpiškus įspūdžius papildė ir pagilino svečių lektorių paskaitos apie savo šalies meną, kultūros tradicijas.

Svečiai savo ruožtu aktyviai domėjosi mūsų socialistinės respublikos ekonomika, menu, mokslo, kultūros, švietimo ugdymu. Jie susipažino su Vilniumi, Kaunu, Druskininkais, Trakais. Susikaupimo minutės prie Pirčiupių Motinos priminė panašaus tragiško likimo Oradurą Prancūzijoje, bendrą Tarybų šalies ir Prancūzijos kovą prieš fašizmą. Didelį įspūdį svečiams padarė „Dainų dainelės" laureatų koncertas. O Poezijos pavasaryje dalyvavęs poetas Rubenas Melichas susižavėjęs šią tradicinę šventę pavadino eiliuoto žodžio olimpiada.

Daugelį prizų visasąjunginėse varžybose, taip pat tarptautiniuose aukcionuose iškovojo žirgai, išauginti Vilniaus, Dusetų, Žagarės, "Nemuno" ir Sūdavijos valstybiniuose žirgynuose.

Seniausias respublikoje Vilniaus valstybinio žirgyno vyriausiasis zootechnikas arklininkystei Valentinas Orentas su grynakraujais arabų veislės žirgais.

T. Žebrausko nuotr.

Kauno Laisvės alėja sutvisko naujomis spalvomis ir palaipsniui paverčiama pėsčiųjų bulvaru. Toje vietoje, kur ją kerta Daukanto gatvė, pagal architektės V. Paleckienės projektą pastatytas žaismingas fontanas.

Kauno Laisvės alėjos fragmentas. A. Sabaliausko nuotr.

KANADOS ŽINIOS

Montreal, Que.

Prašau pakeisti mano antrašą, nes persikrausčiau į naują vietą. Čia siunčiu "Laisvės" fondui $10, o vėliau atsiųsiu daugiau, nes reikia vajaus fondą užpildyti su kaupu.

Reiškiu širdingą užuojautą Antanui Bimbai. Linkiu jam stiprybės, taip pat ir visiems dirbantiems mūsų mylimo laikraščio "Laisvės" naudai.

Juozas Kuica

La Salle, Que.

PADĖKA

Mielos draugės ir draugai, ilgai ieškojau žodžių, kad pajėgčiau išreikšti savo dėkingumą. Aš puoliau, geriau sakius griuvau, ir smarkiai sužeidžiau koją. Ligoninėje teko išbūti kelias savaites.

Jūsų, mieli mano bičiuliai, išreikštos užuojautos laiškais, atvirukais ir jūsų lankymais, taip pat ir dovanos, mane labai nudžiugino, bet aš jaučiuosi neverta, neužsitarnavusi tiek daug man parodytos meilės ir širdingumo.

Kol bus mano gyvos akys, aš niekuomet jūsų nepamiršiu. Daug kartų tariu širdingai ačiū.

Petrė Bendzaitis

LA SALLE, MONTREAL, QUE., CANADA

Mirus

Otto Atrat [Atraičiui]

Reiškiame gilią užuojautą jo žmonai Veronikai, dukrai Almai, žentui Alec Veres ir anūkui Michael; taipgi visiems artimiesiems.

Tau, Otto, tegu būna lengva Kanados žemė, kurioje daug prakaito išliejai.

JUOZAS, ELZIUTĖ ir LILLY URBANAVIČIAI
Verdun, Que., Canada

WINDSOR, ONT., CANADA

Mirus

Vladui Savickui

Reiškiame giliausią užuojautą jo giminėms, artimiesiems ir draugams Kanadoje, Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje. Vladas buvo skaitytojas ir rėmėjas "Laisvės" ir "Vilnies".

Ilsėkis ramiai Kanados žemelėje. Mes liūdime netekę Tavęs.

Radzevičiai	Striukienė
Rimšai	Linkevičienė
Baltuliai	Buhun
Karaliai	Kodis
Stankai	Konsaitis
Svipliai	Gegznas
Torakai	Robinskas
Ratkai	Valantinas

Morkūnas

BINGHAMTON, N. Y.

APIE LDS 6 KUOPOS SUSIRINKIMĄ

LDS 6 kp. susirinkimas įvyko rugsėjo 5, Clinton Street Library, Binghamton, N.Y.

Susirinkimą atidarė pirmininkė A. Maldaikienė 1 v. p. p. Dalyvavo visi komiteto nariai, apart viceprezidentės Mortos Burt. Pranešta, kad jos vyras negaluoja. Maldaikienė pranešė, kad mirė Ona Wellus, ir paprašė dalyvius vienai minutei atsistoti ją pagerbti. Jos palaidojimu rūpinosi jos anūkė Florence Ewanow.

Komiteto nariai pateikė raportus, kurie buvo priimti su pagyrimu. Finansų sekretorė Jennie Brown perskaitė laiškus iš LDS centro. Ji taipgi pranešė, kad dalyvavo LDS seime Arrow Park, Monroe, N. Y. Paaiškėjo, kad iš trijų narių, kurie buvo apsiėmę dalyvauti seime, tik Jennie viena tedalyvavo.

Daug kalbėta apie kuopos parengimą. Pirm. Maldaikienė paprašė pakelti rankas, kas norėtų parengimo. Visi pakėlė rankas, bet į parengimo komisiją—niekas neapsiėmė. Tokiu būdu klausimas paliktas sekančiam susirinkimui, kuris įvyks spalio 3 d. Prašome visus kuopos narius tame susirinkime dalyvauti.

* * *

Gera mūsų kuopos narė, T. Mainionienė sunkiai serga. Jie randasi "nursing" namuose.

* * *

J. Vaicekauskas pranešė, kad aplankė Helen Žukienę. Ji gerai atrodo, gyvenimu tebesidomi.

* * *

Dar apie vieną mūsų kuopos narį, tai Juozą Kireilį. Jau ilgas laikas kai jis serga; kritęs iš lovos, negalėjo atsikelti. Jo žmona Anna pašaukė kaimynus į pagalbą, ir išvežė į ligoninę. Operuota kairėji koja. Antrą, tai dėl širdies šlubavimo turėjo įdėti įtaisą, taip, kad daktaras būdamas ligoninėje gali išklausyti jo širdies veikimą per telefoną. Tai Juozas ir kamuojasi su tomis ligomis.

* * *

Pageidautina, kad kas parašytų apie Ona Wells, jos veikimą ir t. t. Ji buvo veikli mūsų mieste, Chicagoje ir New Yorke.

* * *

Kuopos pirmininkė Maldaikienė susirinkimą uždarė 2:30 val. p. p. ir pakvietė prie vaišių, kurias paruošė Helen Horsky ir Mary Kastrovich. Ačiū joms už vaišes. Dalyvavo 11 narių.

J. Vaicekauskas

Ruoškimės "Laisvės"
70 m. sukakties minėjimui
1981-aisiais metais

IŠ MANO VIEŠNAGĖS LIETUVOJE

Vilniaus senamiestis ir Gedimino Pilis

VLADAS RAILA

Žinovai pasakoja, jog Vilniaus senamiestis yra didžiausias (240 hektarų) ir įdomiausias rytų Europoje. Tad turistai atvykę į Vilnių, domisi senamiesčiu pamatyti, kur daug kas restauruota ir toliau vyksta restauravimo darbai. Tarybų Lietuvos vyriausybė rūpinasi, senovėje architektų sukurtą savitą architektūrinį grožį atkurti taip, kaip buvo, kad galėtų pasigrožėti prosenelių darbais naujos kartos žmonės.

Nuvykęs į Vilnių jau pirmą dieną nuėjau pasidairyti po senamiestį. Daug kur matėsi namai iš visų pusių apstatyti pastoliais. Darbininkai darbuojasi, dažo, gražina išlaukines pastatų sienas. Kaip vėliau teko sužinoti, iš tų namų gyventojai iškeliami į naujus būtus, nes ir vidus namų bus išremontuotas, pritaikant šių dienų standardo gyvenimui. Pajutau, kad be gido vaikščiodamas po senamiestį nedaug ką sužinosiu, o jame glūdi sena Lietuvos istorija.

Laimingai pasitaikė, per giminaičius susipažinti su specialiai pasiruošusia miesto gide Jadvyga Putrimiene, kuri sutiko pabūti gide ir papasakoti apie Vilniaus senamiestį. Susitarėm susitikti Gedimino aikštėje. Nuvykome ten su mano globėja Janina Kazėniene. Jau radome gidę belaukiančią.

Na iš čia ir prasidėjo trijų valandų senamiesčio tūras. Vaikštome po siauras gatveles, retkarčiais ir automobilis prazvimbia, taškydamas lietaus paliktas balutes. Vaikštome po restauruoto universiteto, betoninėmis plokštėmis išklotus kiemus: Skargos, Počebuto, Smulgevičiaus, Kuturovo ir kitokiais vardais pavadintus kiemus. Jadvyga Putrimienė taip gražiai akcentuota, daininga lietuvių kalba be perstojimo pasakoja apie kiekvieno pastato tolimą praeitį ir jo dabartinę paskirtį—kas, kur kadaise, kokie žymūs žmonės gyveno. Atėjus prie Kuturovo rūmų, ji pasakoja, kaip 1812 m. prancūzų armija į Rusiją per Vilnių žygiavo, tame name buvo Napoleonas apsigyvenęs. Ir buvo sužavėtas Šventos Onos bažnyčios architektūriniu grožiu. Jeigu viską ką J. Putrimienė pasakojo, surašyti, išeitų brošiūra.

Turbūt senamiestyje seniausias pastatas bus ant žaliuojančiais medžiais apaugusio kalno, 14 šimtmečio pradžioje pastatyta, Gedimino pilis. Net iš tolimu miesto apylinkių matoma—pilis primenant lietuvių tautos ištvermę, galią ir didybę, kovojusią su kryžiuočiais per du šimtus metų. Dabar yra restauruota ir jos patalpose įkurtas Lietuvos istorijos muziejus.

Apie Gedimino kalną ir jo pilį yra pasklydusios labai gražios legendos. Poetai apie pilį yra sukūrę legendinės poezijos. Buvau tiesiog sužavėtas, kaip Jadvyga Putrimienė pradėdama su poeto K. Kubilinsko eileraščiu, papasakojo pilies įkūrimo legendą. Norėčiau pasidalinti ja su "Laisvės" skaitytojais.

Gediminui kartą teko,
Kaip sena legenda sako
Šiam krašte medžioklėj būti.

Kai ragai nustojo gaudę,
Krašte drobulė užaudė
Kunigaikštis čia užsnūdo
Ir sapnavo sapna gūdų . . .

Ten kur aukštos pušys auga
Geležinis vilkas staugė.
Ir plačiai staugimas sklido
Lyg dangaus
žvaigždeto šydo.

Rytą klausia kunigaikštis:
"Ką šis sapnas gali reikšti?"
Krivį kviečiasi seniausią
Ir valingai Krivio klausia:

"Tu dievų mintis atspėji,
Valios jų esi skleidėjas,
Tai išaiškink sapną mano,
Kur pačioj širdy gyvena."

Aš išaiškinsiu,valdove!
Čia kur aukštos pušys stovi,
Pastatyki tvirtą pilį,
Jos šlovė skambės,
kaip varpas
Ir išaukštins tavo vardą.
Štai ką sapnas turi reikšti,
Mano mielas kunigaikšti.

Tam, kad pilis tvirtai stovėtų, reikėjo paaukoti sūnų ar dukrą. Reikėjo surasti tokią lietuvę motiną, kuri paaukotų vienintelį sūnų ar dukrą. Ilgai ieškoti tokios motinos nereikėjo, nes Lietuva ilgus metus kentėjo nuo kryžuočių ir kalavijuočių antpuolių. Daugelis motinų galėjo paaukoti vienintelį sūnų ar dukrą, kad išgelbėti šalį.

Pagaliau atėjo diena, kada turėjo padėti kertinį akmenį. Paprasta lietuvė motina atvede vieninteli sūnų. Jaunas vaikinas nenorėjo mirti, todėl kreipesi į didįjį kunigaikštį, kad tas leistų jam užduoti tris klausimus vyriausiajam žyniui Krivui Kriviačiui. Kunigaikščiui leidus jaunuolis, paklausė: "Kas pasaulyje lengviausias, saldžiausias ir kiečiausias? Krivų Krivaitis ilgai negalvojęs atsakė:

"Lengviausias—paukščio pūkas, saldžiausias—medus, o kiečiausias kalavijas, kuriuo lietuvis karys kerta kryžuočiams galvas."

Jaunuolis nesutiko ir visų akyvaizdoje sako: "Lengviausias pasaulyje kūdikis ant motinos rankų, saldžiausias motulės pienas išsarpintas skaisčios saulės ir užburtas ménesienos. Kiečiausia motulės širdis, Ji mane tetури vieną ir tą aukoja dievams. Ar gali pasaulyje kas nors būti kietesnio ir tvirtesnio už josios širdį?"

Visi susirinkusieji sutiko, kad Krivių Krivaitis neteisingai atsakė į klausimus. Vadinasi, dievams jaunuolio auka nereikalinga.

Jeigu jaunuolio aukos nepanoro dievas, reikėjo paaukoti merginą. Tai sužinojusi atėjo našlaitė su didžiule gėlių puokšte ir atsistojo į duobę, kur turėjo vyrai nustumti akmenį. Ir štai, kai išsisklaidė dulkės, nuriedėjus akmeniui, su nuostaba visi pamatė, kad mergaitė stovi nesužeista, o akmuo išplėšė risdamasi tik laukų gėlių puokštę. Didysis Lietuvos kunigaikštis, Krivių Krivaitis ir kiti susirinkusieji nutarė, kad dievams žmonių aukos nereikalingos. Galima aukoti ir paprastų gėlių puokštę, bet svarbu, kad ji būtų panaudota iš visos širdies . . .

Todėl,
Nors daug sunkių praėjo
metų,
Daug karų tvirtovė matė.
Subyrėjo rūsčios sienos,
Tiktai bokštas,
bokštas vienas
Dar tvirtai ant kalno stovi,
Mums primindamas senovę
Ir mergaitės kuklią auką—
Gėleles iš margo lauko . . .

VAJUS

GAVIMUI "LAISVEI" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR ATNAUJINIMUI UŽSIBAIGUSIŲ PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖS RUGSĖJO 1 IR TĘSIS TRIS MĖNESIUS IKI ŠIŲ METŲ LAPKRIČIO 30.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vajininkus ir labai laukiame naujų vajininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirma vajaus dieną. Rūpinkimės aplankyti kuo daugiausia namų vajaus reikalu ir kalbinti žmones užsisakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS

1-ma $50; 2-ra $45; 3-čia $40; 4-ta $35; 5-ta $30; 6-tą $25; 7-ta $20; 8-ta $15; 9-ta $12; 10-ta $10.

KREDITAVIMO PUNKTAI

Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktas nuo 5 centų, už atnaujintas prenumeratas 1 punktas nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktas 50 centų.

KREDITĄ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRISIŲS PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITUS NEBUS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

$20,000 FONDAS

Apart įeigų už prenumeratas ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vajų sieksime ir vėl šiam svarbiam reikalui sukelti $20,000 fondą. Tai padarykime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

Užsakykite "Laisvę"
Savo Giminėms Ar
Draugams Į Lietuvą. Jie
Bus Jums Dėkingi Už Tą
Dovaną

* * *

"LAISVĖS" KAINOS AMERIKOJE IR UŽSIENIUOSE:

Amerikoje $12.00 metams, $6.50 pusei metų.
Kanadoje $15.00 metams, $8.00 pusei metų.
Lietuvoje $15.00 metams, $8.00 pusei metų
Kitur užsieniuose $15.00 metams, $8.00 pusei metų.

Visais vajaus reikalais rašykite:

Laisvė

102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y., 11417

"LAISVĖS" REIKALAI

Vajus prasidėjo rugsėjo 1 d. ir baigsis lapkričio 30 d.

Štai skelbiame iki rugsėjo 16 d. užsiregistravusių vajininkų pirmąjį pranešimą.

Kontestantų stovis	Punktai
LLD 45 kp., St. Petersburg, Fla.—P. Alekna	2,076
Connecticut vajininkai	1,135
New York—N. Ventienė ir A. Mitchell	1,032
Montreal, Que., Canada	448
E. Repšienė, Dorchester, Mass.	406
Rochester, N. Y. vajininkai	348
Regina Trakimavičius, Worcester, Mass.	240
London, Ont., Canada	200
Toronto, Ont., Canada	124
LLD 198 kp., San Francisco-Oakland, California, V. Taraškienė	112

* * *

Naujų prenumeratų per šį laikotarpį gavome 3 — 2 prisiuntė P. Alekna ir 1 Regina Trakimavičius.

* * *

Į fondą aukų įplaukė iki rugsėjo 16 d.:

LLD 45 kp., St. Petersburg, Fla., per P. Alekną	$500.00
Paul Pajuodis, London, Ont., Canada	100.00
Helen Pine, Helen Zukienė, Binghamton, N. Y. ir Mylda Žukas, St. Petersburg, Fla. prisiminimui mirusio Walter Žukas	100.00
Veronika ir J. Kazlau, Wethersfield, Conn.	100.00
Raymond Machulis, pagerbimui tėvo Frank 83 gimtadienio ir tėvų 58 vedybinės sukakties, per V. Taraškienę, San Leandro, Cal.	100.00
G. ir M. Kvietkai, Dorchester, Mass., proga 65 m. vedybinės sukakties, per E. Repšienę	65.00
A. Quater, New York City, N. Y., per N. Ventienę	50.00
Frank Bunkus, St. Petersburg, Fla., per P. Alekną	50.00
John Stanley, St. Petersburg, Fla., per P. Alekną	50.00
Veronika A. Baleišis, Valley Stream, L. I., N. Y., prisiminimui vyro Bronislavo, kuris mirė 1972 m., rugsėjo 2 d.	48.00
Veronika Marozienė, Miami, Fla., per J. Urbanavičių	43.00
Frank Kontenis, Rochester, New York, prisiminimui mirusios žmonos	43.00
M. ir J. Ulozai, Waterbury, Connecticut per M. Svinkūnienę	40.00
K. Yenkeliun, Waterbury, Conn. per M. Svinkūnienę	36.00
W. Misiūnas, Richmond Hill, N. Y., per N. Ventienę	30.00
Anthony Klepasky, Punta Gorda, Fla.	28.00
E. Repšienė, Dorchester, Mass.	25.00
P. Žukauskienė, Westwood, Mass., per E. Repšienę	25.00
Lena Zukowski ir Elzbieta Kasmočienė, Huntington, N. Y.	25.00
Kazimer ir Veronika Milenkevice, Brooklyn, N. Y.	25.00
Vincas Ruginis, Waterbury, Connecticut, per M. Svinkūnienę	23.00
Katrė Žemaitienė, Rochester, N. Y.	21.00
F. V. Budrioniai, Seminole, Fla., per N. Ventienę	20.00
G. V. Kvetkai, Dorchester, Mass., per E. Repšienę	20.00
M. Arisonas, Fairfield, Conn., per N. Ventienę	20.00
P. Kolendo, Richmond Hill, N. Y., per N. Ventienę	20.00
A.Babarskienė,Richmond Hill,N.Y.,per N.Ventienę	20.00
J. Grybas, Richmond Hill, N. Y., per N. Ventienę	20.00
Peter Paserskis, Baltimore, Md.	20.00
L. Plutienė, Dorchester, Mass., per E. Repšienę	20.00
Olga ir Chas.Skelley ir Edw.Karpavich,New York,N.Y.	15.00
Veronika Marozas, Miami, Fla., prisiminimui mirusio vyro Jono	15.00
J. Vaitonis, Waterbury, Conn., per M. Svinkūnienę	13.00
Mary Adams, Lake Ronkonkoma, N. Y., per N. Ventienę	10.00
John Shatkus, Peoria, Ill., per Nellie De Schaaf	10.00
George J. Savage, Rochester, N. Y., per F. Kontenis	8.00
Alice Michalosky, Methuen, Mass.	8.00
Dorothy Yuden, Warminster, Pa., per M. Stensler	5.00
Charles Mackūnas, Montreal, Que., Canada	5.00
V. Novog, Winnipeg, Man., Canada	5.00
E. Gailiūnienė, Brooklyn, N. Y.	3.00
E.Ambrasas,Montreal,Que.,Canada,per P.Kisielienę	2.00
Elena Karpavičienė, Georgetown, Ont., Canada, per A. Ylienę	2.00
John Novick, Winnipeg, Man., Canada	2.00
Mary Gober, Wallingford, Conn.	1.00
A. Goldikas, Tillsonburg, Ont., Canada	1.00
Viso	1,792.00

* * *

Širdingai dėkojame ir prašome visų mūsų skaitytojų ir rėmėjų vajumi daugiau susirūpinti.

ADMINISTRACIJA

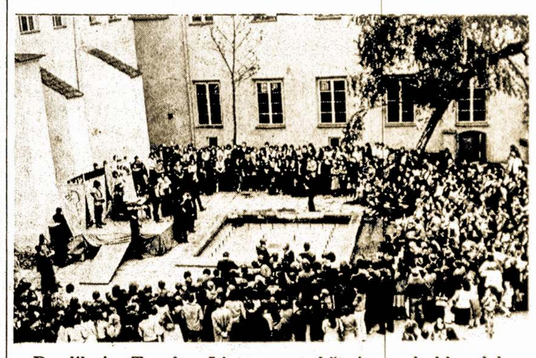

Dvylikoje Tarybų Lietuvos aukštųjų mokyklų dabar mokosi daugiau kaip 70 tūkstančių vaikinų ir merginų. Jie gali įsigyti beveik 136 specialybių. Rugsėjo pirmąją keli tūkstančiai pirmakursių iškilmingai pradėjo naujuosius mokslo metus.

Vilniaus Valstybininko V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto pirmakursių imatrikuliacija.

A. Sabaliausko nuotr.

Niujorko Lietuvių Moterų Klubo veikla

Rugsėjo 16 d. Laisvės svetainėje įvyko Niujorko Lietuvių Moterų Klubo pirmasis šio sezono susirinkimas.

Susirinkimą atidarė ir jį pravedė Klubo pirmininkė Ieva Mizarienė. Užrašų sekretorei Nastei Buknienei išvykus į Lietuvą, šiam susirinkimui tarimus užrašyti pakviesta A. Rainienė.

Sužinojome, kad pradžioje rugsėjo mėnesio mirė mūsų klubietė Josephine Augutienė. Visos ją pagerbėme vienos minutės atsistojimu.

Finansų sekretorės Anne Yakstis ir iždininkės Nelės Ventienės raportai priimti su pagyrimu.

Apie sergančias nares: Julia Šimkienė namuose lipdama laiptais puolė ir—sulaužė šlaunies kaulą. Ji buvo gana ilgokai ligoninėje, bet dabar gydosi namie.

Smagu buvo draugę Bronę Keršulienę matyti šiame susirinkime, nors ji dar vis nesijaučia. Bronė ne tik pati sirguliuoja, bet turi prižiūrėti ir sergantį vyrą Walterį, kuriam jau suėjo 93 metai amžiaus.

Stella Narbutienė, kuri niekad nepraleisdavo susirinkimų, taipgi serga, negali lankytis susirinkimuose. E. Liepienė, kuri norėtų pas mus atvykti, taipgi sirguliuoja.

Ona Babarskienė pranešė, kad aplankė Juliją Meškienę, kuri labai džiaugėsi, kad ją aplankė bent viena klubietė. M. Kavaliūnienė irgi serga. Visoms sergančioms linkime greit sustiprėti.

Nutarta pasveikinti "Laisvės" vajų su $100 auka.

Aukojo šiame susirinkime klubui sekamos draugės: po $5 Albina Vaznienė ir F. Mažilienė, $3 P. Kolendo ir $2 O. Babarskienė. Dovanomis prisidėjo A. Babarskienė, M. Šukaitienė ir S. Stasiukaitienė. E. Siaurienė prisiuntė gražių megstinių papuošalų ir $5 pinigais.

Po susirinkimo turėjome vaišes, kurias paruošė O. Babarskienė ir N. Ventienė. Palinkėjome N. Skublickienei ir O. Babarskienei, kurios rugsėjo mėnesyje minėjo savo gimtadienius, ir Ievai Mizarienei sulaukusiai gimtadienio rugpjūčio mėnesyje, ilgiausių metų.

Sekamas susirinkimas įvyks spalio 21 d. Bandykime dalyvauti gausiai.

A. Rainienė, Koresp.

GRAŽIAI PAVYKO METINIS "LAISVĖS" KONCERTAS

Buvome įpratę metinio "Laisvės" koncerto sulaukti jau vėlyvą rudenį, kai lapkričio vėjai nupūsdavo medžių lapus. Šiemet, kaip žinote, išėjo kitaip. "Laisvės" metinis koncertas įvyko vos pasibaigus vasarai—rugsėjo 21 dieną. Tam buvo rimtų ir malonių priežasčių. Svarbiausia iš jų ta, kad koncerto organizatoriai pasistengė jį pritaikyti prie įdomių svečių iš Lietuvos atvykimo.

Dar prieš gerą mėnesį "Gimtojo krašto" laikraščio atsakingasis sekretorius Juozas Kuckailis parašė mums laišką, kad ruošiasi kelionei į Jungtines Amerikos Valstijas ir į Kanadą. Taip pat pranešė, kad su juo atvyks ir jauna Vilniaus Valstybinio operos ir baleto teatro dainininkė Vitalija Šiškaitė. Buvo pradėta galvoti, kaip geriau svečius priimti, ir kilo idėja tuo pačiu metu surengti metinį "Laisvės" koncertą, kad susirinktų kuo daugiau žmonių.

Neramino tik viena: laiške buvo nurodyta, kai svečiai New Yorke lankysis nuo rugsėjo 17 iki 21 dienos. Koncertą buvo įmanoma surengti tik sekmadienį (rugsėjo 21 d.), kai visiems patogu susirinkti. Tačiau svečiams išpuolė New Yorke sekmadienis jau kaip paskutinė jų buvimo mūsų mieste diena. Nebuvo aišku, kada išskris lėktuvas—ryte ar vakare—ir ar iš viso jie galės atvykti į koncertą. Tačiau kaip ir dauguma tokios rūšies organizacijų, taip ir Thomas Cook Travel kelionių firma neretai pakeičia savo "škedulus". Taip išėjo ir šį kartą. Pačiu paskutiniu laiku prieš išvykstant į Ameriką, mūsų laukiamiems keliauninkams buvo pranešta, kad New Yorke jie lankysis dviem dienom vėliau, tai yra nuo rugsėjo 19 iki 23 dienos. Šitas dalykas mums labai išėjo į naudą, nes galėjome jau be abejonių pagarsinti "Laisvėje", kad mūsų metiniame koncerte dalyvaus ir aukščiau minėti svečiai iš Lietuvos.

Koncertą, kaip nuo seno priimta, pradėjo "Aido" choras, vadovaujamas Mildred Stensler. Kadangi choras netaip seniai pasirodė LDS suvažiavime, kuris vyko gražiajame Arrow parke, paskui dar turėjo papildomų praktikų, tai dainininkai yra neblogai susidainavę. Todėl gražiai nuaidėjo pirmoji daina "Tėvynė Lietuva", kuriai muziką parašė kompozitorius Algis Bražinskas. Ypač jaudino tokie jos žodžiai:

Tėvyne Lietuva, brangi šalie,
Prie Nemuno krantų.
Žydėk plati laisva rausva gėlė
Piliakalnių šventų.

Paskui ilgesingai ir gal net kiek graudokai nuskambėjo dar senųjų ateivių iš Lietuvos dainuota "Kur giria žaliuoja" (muzika J. Gudavičiaus, žodžiai J. Vanagaičio). Klausytojai visada šiltai sutinka ir svajingą šiuolaikinio Lietuvos kompozitoriaus M. Vaitkevičiaus dainą apie obelėlę ir upelį, kuris "net trumpai valandėlei pailsėt nesustoja". Savo pasirodymą "Aido" choras užbaigė smagia B. Gorbulskio daina "Klausyk širdies", kurios klausantis ir pašokti kilo ūpas. Tačiau ir be šokių tą dieną "Laisvės" salėje buvo gerokai karšta, lyg tyčia lauke buvo virš 90 laipsnių—vasara vis dar niekaip nenorėjo pasitraukti iš mūsų įkaitinto miesto . . .

Po "Aido" choro pasirodymo poarą gražių dainų sudainavo mūsų visų parengimų dalyvis ir smagus dainininkas Viktoras Bekeris. Pianinu paskambino Frank Brazinskas.

Tie, kas lankydamiesi Lietuvoje, buvo užsukę į "Gimtojo krašto" redakciją, be abejonės tenai sutiko ir Juozą Kuckailį. Šiame laikraštyje Juozas dirba jau daugiau kaip dešimt metų. Per atsakingojo sekretoriaus stalą praeina visa laikraščio medžiaga, kol sandariai sugula į aštuonetą jo puslapių. Be to, J. Kuckailis užsiima ne vien tiesioginiu redakcijos darbu. Jis yra sudaręs įdomią pasiskaitymų knygą "Genys margas, pasaulis dar margesnis", kurios išleidimui lėšas davė mūsų energingasis floridietis Jonas Smalenskas, šiemet vėl su "Laisvės" grupe lankė Lietuvą. Juozas Kuckailis taip pat užsiima ir kalendoriaus užsienio lietuviams sudarymu. Kaip jau yra būdinga daugeliui darbščių žmonių, Juozas nemėgsta viešai kalbėti, nes, pasak jo, visada įdomiau jam kitų klausytis negu pačiam postringauti. Betgi pakviestas į sceną, Juozas Kuckailis trumpai papasakojo apie šią savo pirmąją kelionę į Amerikos žemyną. Taip pat jis perdavė laisviečiams visą glėbį linkėjimų nuo "Tėviškės" draugijos pirmininko generolo Prano Petronio, nuo "Gimtojo krašto" vyriausiojo redaktoriaus Vacio Reimerio, o paskui, šypsodamasis į savo rusvą barzdelę, pasakė:

— Šiandien man ypač malonu pristatyti jums, mieli laisviečiai, jauną ir gabią Vilniaus Valstybinio operos ir baleto teatro dainininkę Vitaliją Šiškaitę. Vos tik baigusi Vilniaus konservatoriją, Vitalija išvyko toliau tobulinti savo sugebėjimų į Bulgariją. Tos šalies sostinėje Sofijoje solistė praleido porą metų. Vitalijai teko dainuoti ne tik Bulgarijos, bet ir Norvegijos, Vokietijos federatyvinės respublikos scenose, o šioje kelionėje ji turi galimybę pademonstruoti savo gražų balsą JAV ir Kanados klausytojams.

Tuo mes pilnai įsitikinome, vos tik Vitalija Šiškaitė pradėjo dainuoti pirmąją dainą "Tėvynė". Ji ne tik turi stiprų, gerai valdomą mecosopraną, bet ir būdama žavinga moteris, gražiai artistiškai laikosi scenoje. Neapsakomas malonumas buvo klausytis Vitalijos atliekamų lietuvių liaudies ir šiuolaikinių Lietuvos kompozitorių dainų, klasikinio operų repertuaro kūrinių. Ypač nuostabiai nuskambėjo Karmen arija iš to paties pavadinimo prancuzų kompozitoriaus Žoržo Bizet operos. Klausytojai ilgai nenorėjo paleisti nuo scenos mielosios viešnios, atsidėkojo karštais plojimais ir atsistojimu, o Vitalija nepasibrangino ir bisui padinavo dar keletą gražių kūrinių.

Tarp "Laisvės" metinio koncerto klausytojų ir dalyvių buvo ir daugiau žmonių iš Tarybų Lietuvos. Prie pirmojo stalo matėme sėdintį Lietuvos TSR Užsienio reikalų ministerijos antrąjį sekretorių Stasį Medekšą, kuris yra atvykęs trejetą mėnesių padirbėti Jungtinėse Tautose. Taip pat matėme ir aktyvų mūsų parengimų lankytoją, prie Jungtinių Tautų akredituotą Lietuvos žurnalistą Sigitą Krivicką su žmona Irena ir su dvynukais Jurgute ir Jonuku, kurie šį rudenį jau pradėjo eiti į mokyklą.

Programos vedėja Ieva Mizarienė pristatė publikai ir kitus žymius šio parengimo svečius: profesorių Vytautą Jonyną, profesorių Henrį Jušką su savo garbingo amžiaus tėveliu ir kitus.

Draugė Mizarienė taip pat paminėjo, kad šiemet pirmą kartą metiniame "Laisvės" koncerte nedalyvauja "Laisvės" laikraščio redaktorius Antanas Bimba, nes dar nėra pakankamai sustiprėjęs po ji ištikusios automobilio avarijos. Susirinkusieji garsiais plojimais draugui Antanui palinkėjo sveikatos ir pasidžiaugė, kad jis į mūsų laikraštį vėl rašo "Krislus". Už gražius linkėjimus Antanui Bimbai padėkojo jo žmona Ilzė.

Svečias iš Lietuvos Juozas Kuckailis įteikė gražius lietuviškus suvenyrus "Aido" choro mokytojai Mildred Stensler, Tarybų Lietuvos nusipelniusiai kultūros veikėjai Ievai Mizarienei, gražia juosta perrišo darbščiąją visų mūsų parengimų šeimininkę Onutę Babarskienę.

Kaip visada paruošiant maistą šiam pobūviui uoliai darbavosi Nelė Ventienė. Be jos gražaus soprano neapsieina ir nė vienas "Aido" choro pasirodymas.

Padėkos žodį svečiams ir susirinkusiems tarė "Laisvės" direktorių tarybos pirmininkas Povilas Venta. Jis pasidžiaugė jaunais, gabiais Tarybų Lietuvoje išaugusiais žmonėmis.

Šį kartą metinis "Laisvės" koncertas praėjo tikrai gražiai. Daugelis jo klausytojų sekančią dieną dar kartą turėjo progos pasiklausyti Vitalijos Šiškaitės, kai ji su kitais tarybiniais artistais dainavo Jungtinių Tautų D. Hammarskjoldo bibliotekos salėje. Šiuo metu V. Šiškaitė ir J. Kuckailis keliauja per Kanadą, o po savaitės jau bus Vilniuje.

Reporterė

Tarybinių artistų grupė Jungt. Tautų Dago Hammarskjoldo bibliotekos salėje. Dešinėje—Vitalija Šiškaitė, Vilniaus operos solistė.

S. Narkėliūnaitės nuotraukos

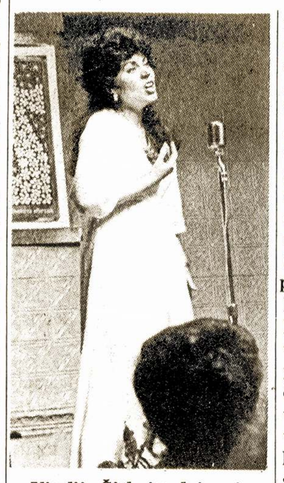

Vitalija Šiškaitė dainuoja "Laisvės" salėje.

Aukojo per "Laisvės" koncertą

Per Ieva Mizarienę:

Vinco Visotskio našlelė, Ona Visotskienė iš Kensington, Conn., prisiminimui mielo draugo "Laisvės" 70 m. jubiliejui	$500.00
Į "Laisvės" fondą:	
Henry ir Jonas Juška, Richmond Hill, N. Y.	50.00
Nellie Shumbris, Bayside, N. Y.	25.00
Ona Čepulienė, Brooklyn, N. Y.	20.00
Elena Brazauskienė, Hartford, Conn.	10.00
Ona Repsevičiūtė, Richmond Hill, N. Y.	10.00
Vera Urbonienė, Brooklyn, N. Y.	10.00
Viso	$625.00
Per Nellie Ventienę:	
J. Lugauskas, Brooklyn, N. Y.	$ 63.00
Long Islandietė	50.00
B. Briedienė, Park Ridge, N. J.	20.00
M. Hacinkevičius, Great Neck, N. Y.	15.00
O. Babarskienė, Richmond Hill, N. Y.	3.00
Viso	$151.00

Širdingai dėkojame.

ADMINISTRACIJA

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970

HAWTHORNE, N. J.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Juozas Bimba

Mirė 1978 m. rugsėjo 23 d.

Jau praėjo dvieji metai kaip mūsų mylimas vyras ir tėvas atsiskyrė nuo mūs.

Mes jo niekad neužmiršime.

Žmona—SARAH BIMBIENĖ
Duktė—ADELĖ VALICKIENĖ
Žentas—FRANK VALICKAS

IŠMINTIES KRISTALAI

Tik darbas gali žmogų padaryti laimingu, sukurdamas jo dvasioje aiškumą, harmoniją, pasitenkinimą savimi.

V. Belinskis

Darbas — tai svarbiausia gyvenime. Nuo visų nemalonumų, nuo visų nelaimių galima išsivaduoti tik dirbant.

E. Hemingvėjus

Darbas — visų džiaugsmų, viso kas geriausia Žemėje šaltinis.

M. Gorkis

Dvasinę sveikatą sukuria darbas — tik atkaklus, žvalus darbas.

A. Gercenas

Darbas, kuris mums malonus, išgydo sielvartą.

V. Sekspyras

Visą savo gyvenimą aš mėgau ir mėgstu protinį darbą ir fizinį, dargi labiau pastarąjį... Fizinis darbas tarnauja mums nuostabiausia priemone tada, kai sutrinka aukštoji nervinė sistema.

I. Pavlovas

Niekas taip neišsekina ir nesuardo žmogaus, kaip ilgas fizinis neveiklumas.

Aristotelis

Kur dingo naktys
paslaptingos,
Kada svajojome kartu,
Atrodė laimė nepradingo
Tarp šio gyvenimo audrų.

Gojelio drebulės šlamėjo,
Mėnulio glostomos šviesos,
Apie dvi širdis, kur suėjo,
Kad nesiskirtų niekados.

Kęstutis Balčiūnas

Išnuomojamas kambarys

Vienas didelis kambarys išnuomojamas vyrui bei moteriai. Galima vartoti virtuvę. Vieta: Richmond Hill arti tranzito patogumų. Skambinkite po 5 val. vakare: MI 1-4120

Sveikina iš Vilniaus

Sveikinu "Laisvės" kolektyvą. Aš leidžiu laiką gerai—tik oras prastas, daug lyja. Atrodo, kad derlių nuims, nors ir pavėluotai.

Šiaip viskas einasi gerai. Gyvenu pas gerus žmones Užkurėlius. Esu pabai patenkintas, kad čia atvykau.

Geo. Varesonas

Tarp lietuvių

Praėjusį sekmadienį pas Ilsę ir Antaną Bimbus aplankyti Antaną atvyko jo mirusio brolio Juozo žmona Sarah su dukra Adele ir žentu Pranu Valicku.

Jie "Laisvei" paliko $120. S. Bimbienė aukojo $50 prisiminti vyrą Juozą, Adelė ir Pranas Valickai aukojo $10 prisiminti tėvą, Mary ir Stanley Alukoniai per Bimbienę prisiuntė $50.

Širdingai dėkojame. **Adm.**

Dėkojame

Per "Laisvės" metinį koncertą ir banketą, kuris taip puikiai pavyko, darbu prisidėjo sekami draugai: Sofija Stasiukaitienė aukojo visą gėrimą ir pyragus, kurie jai kainavo apie $300. Ji taipgi per dieną pardavinėjo bilietus; Nelė ir Povilas Ventai, Karolis Bender ir Ona Babarskienė per kelias dienas dirbo supirkdami maistą, priruošdami svetainę ir stalus; Ona Babarskienė ir Nelė Ventienė pagamino skanius pietus; Povilas Venta ir Karolis Bender rūpinosi baro tvarka.

Prie stalų patarnavo aidietės Nellie Shumbris, Adelė Lupsevičienė ir Tessie Stoškienė.

Išlaimėjimams gero gėrimo rūpinosi Amelia Yuskovic ir Ruth Bell.

Širdingai dėkojame.

Administracija

BRIEFS

Women have built-in advantages over men in winning verbal arguments, says a psychiatrist. They speak faster than men, have a better grasp of language and are more lucid—qualities which put them one up in arguing with a man.

* * *

The USSR recently signed a five-year agreement to produce blue jeans under license from the Italian firm Maglificio Calzificio Torinese. About 1,5 million pairs of the denim jeans will be produced annually for sale in the USSR. Blue denim jackets and skirts will also be produced.

* * *

Husbands are doing more housework these days.

A new survey of 1,000 married men and their role in domestic chores, released recently, shows that a sizeable number of husbands do more than just take out the garbage—they share in all of the household tasks.

"This is not surprising," says Jerome E. Ohlsten, director of research at the advertising firm, Cunningham & Walsh, Inc., which conducted the survey.

"A staggering 50 percent of American women are in the work force today—many of them married. As a result, husbands have assumed many of the traditional homemaking chores."

* * *

I was reading in the New York Times that the Whitney Museum of American Art has paid $1 million for a painting by Jasper Johns, believed to be the highest price ever for the work of a living artist. The 1958 painting, a famous precursor of the Pop Art movement, is "Three Flags".

Mr. Johns had said that Castelli Gallery had paid him $600 in 1959. The artist will not share in the proceeds from the last sale. **Ilse**

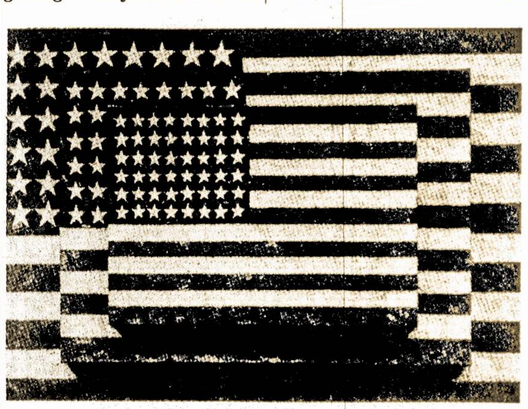

"Three Flags", by Jasper Johns.

Užprenumeruokite "Laisvę" savo draugams